

2	احکام عزاداری
2	احکام سینه زنی
5	احکام زنجیر زنی
6	احکام قمه زنی
9	احکام شبیه خوانی و تعزیه خوانی
12	عزاداری بانوان
14	آیین های سنتی و استفاده از علم و علامت در عزاداری
19	لباس عزاداری
21	مجالس جشن و شادی در ایام عزاداری
23	مولودی خوانی و مراسم جشن در ایام ولادت اهل بیت علیهم السلام
24	احکام هیأت های عزاداری
31	احکام عبادی عزاداری
35	احکام مداحی
44	مداح و احکام عبادی
45	خیرات و نذورات
50	ادعیه و زیارات
52	مقاتل و وقایع تاریخی
54	احکام مناسبت ها و اماکن مقدسه

سینه زنی متعارف

س ۱. آیا سینه زنی در مراسم عزاداری سالار شهیدان از مصادیق حزن محسوب می شود؟ و تا چه حدی جایز است؟

ج. اگر به نحو متعارف و به گونه ای باشد که از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه در عزاداری محسوب شود، اشکال ندارد.

س ۲. آیا برگزاری مراسمات عزاداری و سینه زنی برای علماء و شهداء ، جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

سینه زنی غیر متعارف

س ۳. سینه زنی بر طبق سبک های جدید مثل رقص باله^[۱] که امروزه در برخی مناطق رایج شده، چه حکمی دارد؟

ج. هرگونه عزاداری که در زمان حاضر باعث وهن مذهب^[۲] شده و بهانه به دست دشمن بدهد، جایز نیست.

س ۴. سینه زنی محکم و چنگ زدن به صورت به طوری که منجر به سرخی و کبودی صورت و بدن شود، چه حکمی دارد؟

ج. مادامی که ضرر قابل توجه نداشته باشد، اشکال ندارد. اما نباید به گونه ای باشد که موجب وهن مذهب شود.

س ۵. در برخی مناطق در مراسم عزاداری افراد به جای سینه زدن و زنجیر زدن دو قلوه سنگ در دست گرفته با صدای نوحه خوان و صدای طبل و سینج، آنها را به هم می زنند، حکم این نوع عزاداری چیست؟

ج: بهتر است مؤمنین مراعات شؤن عزاداری معصومین «علیهم السلام» بویژه سید و سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین «علیه السلام» را بنمایند و لازم است عزاداری سالار شهیدان هرچه گرمتر و پرشورتر و به شیوه سنتی و با مضامین روشنگر و معرفت زا انجام گیرد.

برهنه شدن

س ۶. آیا برهنه شدن در عزاداری از مصادیق وهن مذهب محسوب می شود؟

ج. مناسب است با لباس عزاداری انجام بگیرد.

شور زنی

س ۷. سینه زنی به صورت تند و سریع (شور) که گاهی با حرکات شبیه رقص و حرکت شدید بدن (بالا و پایین پریدن) همراه است، چه حکمی دارد؟

ج. شایسته است مؤمنان از هر کاری که مناسب با مجالس عزاداری حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) نمی باشد، خودداری کنند و حرکات مذکور هم اگر موجب وهن مراسم عزاداری نشود، اشکال ندارد.

س ۸. آیا گفتن اسم اهل بیت (علیهم السلام) بصورت تند و پشت سر هم در موقع سینه زنی و شور که معمولاً بصورت ناقص گفته می شود، جایز است؟ آیا نوعی بی احترامی به اهل بیت علیهم السلام محسوب می شود؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد، اما نباید به گونه‌ای باشد که عرفا بی احترامی محسوب شود و تشخیص موضوع به عهده‌ی مکلف است.

س ۹. اگر شخصی در مراسم عزاداری طوری سینه زنی کند که از خود بی خود شود و بی هوش شود، آیا این نوع عزاداری و سینه زنی، جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد. مگر اینکه در حال اختیار و عمدتاً کاری انجام دهد که برای بدن ضرر قابل توجه داشته باشد.

---

[۱] در این سبک به جای سینه زدن با بلند کردن یک پا و بردن دست‌ها به بالای سر و کوبیدن آنها به یکدیگر بدن خود را به حرکت در می آورند و بعد از یک قدم جلو رفتن هر دو نفر از آنها رو به روی هم قرار می گیرند و دست‌های خود را درحالی که تا جلوی شکم‌هایشان پائین می آورند بار دیگر آنها را به هم می کوبند. این حرکت، در طول مدت باصطلاح عزاداری تکرار می شود و کسانی که این حرکت را انجام می دهند دایره وار در صحنه می چرخند.

۲۱. و هن دین و یا مذهب به معنای سبک جلوه دادن دین و مذهب در انظار عمومی دیگر ادیان و مذاهب است. بنابراین، اگر عمل مباح یا مستحبی به گونهای انجام شود که باعث بدبینی جامعه و مردم دیگر ادیان نسبت به دین و یا مذهب شود، حرام است و باید از آن اجتناب شود.

زنجیر زنی متعارف

- س ۱. مراسم زنجیر زنی که امروزه در عزاداری اهل بیت علیهم السلام رایج است، چه حکمی دارد؟
- ج. اگر به نحو متعارف و به گونه ای باشد که از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه در عزاداری محسوب شود، اشکال ندارد.
- س ۲. اگر زنجیر زدن در عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) باعث کبودی و مجروح شدن بدن و حتی جاری شدن خون شود، آیا شرعاً اشکال دارد؟
- ج. مانعی ندارد. مگر اینکه موجب ضرر فاحش و قابل توجه بر بدن شود.

زنجیر زنی غیر متعارف

- س ۳. استفاده از زنجیرهایی که دارای تیغ و چاقوی کوچک هستند در مجالس عزاداری که منجر به زخمی شدن بدن و جاری شدن خون می شود، چه حکمی دارد؟
- ج. اگر استفاده از زنجیرهای مزبور موجب وهن مذهب در برابر مردم شود و یا باعث ضرر بدنی قابل توجهی گردد، جایز نیست.
- س ۴. برخی افراد موقع عزاداری و زنجیر زنی پشت پیراهن خود را می برند و یا سینه خود را باز می کنند و در خیابان و در حضور نامحرم عزاداری می کنند، آیا این نوع عزاداری جایز است؟
- ج. اشکال ندارد مگر در صورتی که یقین داشته باشند این کار آنها موجب به گناه افتادن دیگران میشود و یا مفسدهی دیگری داشته باشد، و بر زنها واجب است از نگاه کردن به بدن نامحرم اجتناب نمایند.

قمه زنی به قصد عزاداری

س ۱۵. اگر کسی قمه زنی را فقط به قصد عزاداری انجام دهد و قصد وهن مذهب و ضرر قابل توجه و معتنا به هم نداشته باشد، آیا باز اشکال دارد؟

ج. قمه زنی علاوه بر اینکه از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه محسوب نمی شود و سابقه ای در عصر ائمه «علیهم السلام» و زمانهای بعد از آن ندارد و تأییدی هم به شکل خاص یا عام از معصوم «علیه السلام» در مورد آن نرسیده است، در زمان حاضر موجب وهن و بد نام شدن مذهب می شود بنابراین در هیچ حالتی جایز نیست.

س ۱۶. در برخی از مناطق متداول شده به عنوان عزاداری برای اهل بیت (علیهم السلام) گوشت بدن خود را سوراخ می کنند و قفل و سنگ کیلو به آن آویزان می کنند، آیا این نوع عزاداری جایز است؟

ج. این گونه اعمال که موجب وهن مذهب می شوند، جایز نیست.

س ۱۷. برخی برای توجیه قمه زنی به قضیّهای که در تاریخ کربلا این طور نوشته اند که حضرت زینب (سلام الله علیها) در حالت اسیری و به یاد مصیبتهای امام حسین علیه السلام سر مبارک خود را به چوب محمل زدند و از سر مبارک خون جاری شد، متوسل می شوند، آیا با این توجیه و اعتقاد کسی می تواند قمه زنی کند؟

ج. آنچه که از حضرت زینب سلام الله علیها نقل شده از جهات مختلف با مسئله قمه زنی متفاوت میباشد و ارتباطی باهم ندارند.

قمه زنی پنهانی

س ۱۸. اگر کسی یا افرادی بصورت مخفی و بدون اینکه مردم آنها را ببینند به عنوان عزاداری برای اهل بیت (علیهم السلام) اقدام به قمه زنی بکنند آیا در این حالت هم قمه زنی حرام است؟

ج. قمه زنی علاوه بر اینکه از نظر عرفی از مظاهر حزن و اندوه محسوب نمی شود و سابقه ای در عصر اهل بیت (علیهم السلام) و زمانهای بعد از آن ندارد و تأییدی هم به شکل خاص یا عام از معصوم (علیه السلام) در مورد آن نرسیده است، در زمان حاضر موجب وهن و بدنام شدن مذهب می شود بنا بر این در هیچ حالتی جایز نیست.

وهن دین و مذهب

س ۱۹. منظور از وهن دین و مذهب که در برخی از احکام مثل قمه زنی بکار می رود، چیست؟

ج. وهن دین و یا مذهب به معنای سبک جلوه دادن دین و مذهب در انظار عمومی دیگر ادیان و مذاهب است. بنابراین، اگر عمل مباح یا مستحبی به گونهای انجام شود که باعث بدبینی جامعه و مردم دیگر ادیان نسبت به دین و یا مذهب شود، حرام است و باید از آن اجتناب شود. [۱]

معیار ضرر داشتن

س ۲۰. معیار شرعی ضرر و آسیب رساندن به بدن که در عزاداری ها باید از آن اجتناب کرد، چیست؟

ج. معیار، ضرری است که در نظر عرف، قابل توجه باشد.

مرگ در اثر قمه زنی

س ۲۱. اگر قمه زدن در عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) موجب مرگ شخص شود، آیا این عمل خودکشی محسوب می شود؟

ج. اگر این عمل عادتاً منجر به فوت نمی شود حکم خودکشی را ندارد ولی اگر از همان ابتدا خوف خطر جانی برای او وجود داشته و در عین حال این کار را انجام داده و منجر به فوت وی شده است، حکم خودکشی را دارد.

نذر قمه زنی

س ۲۲. اگر کسی خودش یا پدر و مادرش برای او نذر کنند که در روز عاشورا قمه بزند، آیا عمل به این نذر واجب است؟

ج. در فرض سؤال نذر منعقد نشده و عمل به آن لازم نیست.

تبرک جستن از خون قمه زنی

س ۲۳. آیا تبرک جستن از خونی که به سبب قمه زدن و زنجیر زنی از بدن عزاداران اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام بیرون می آید، جهت شفای مریض و مانند آن جایز است؟

ج. خون انسان در هر صورت نجس است .

ترویج قمه زنی

س ۲۴. آیا تولید، کپی، توزیع و خرید و فروش سی دی هایی که در آن برخی افراد به قمه زنی توصیه می کنند یا قمه زدن افراد نمایش داده می شود، جایز است؟

ج. اگر موجب ترویج آنها بشود، جایز نیست.

---

[۱] . از باب قاعده ی اهم و مهم، خدشدار نشدن و تضعیف نشدن دین و مذهب مهم تر از انجام یک عمل مباح و یا مستحب است ؛ مانند قمه زدن در عزای امام حسین (علیه السلام) - با صرف نظر از اضرار به نفس - حتی اگر آن را عمل مباح و یا مستحبی بدانیم، یکی از آسیب های آن در حال حاضر، وهن دین و مذهب است. چون باعث نوعی دلزدگی نسبت به دین اسلام و مذهب شیعه شده و سبب می شود شیعه در میان مذاهب اسلامی متهم به غلو شود. و به جای اینکه موجب علاقه ی مردم به امام حسین (علیه السلام) و قیام عاشورا شود، در چشم جهانیان موجب وهن مذهب شیعه میشود. پس، اجتناب از آن مهمتر از انجام آن است.

برگزاری مراسم شبیه خوانی

س ۲۵. برگزاری مراسم تعزیه و شبیه خوانی [۱] که نمایش حادثه کربلا و نشانگر مظلومیت و مصیبت اهل بیت (علیهم السلام) است و امروزه در مناطق زیادی متداول شده است، چه حکمی دارد؟

ج. اگر مراسم شبیه خوانی مشتمل بر امور دروغ و باطل نباشند و مستلزم مفسده هم نباشند و با توجه به مقتضیات زمان باعث وهن مذهب حق هم نشود، اشکال ندارد، ولی در عین حال بهتر است که به جای آنها، مجالس وعظ و ارشاد و ذکر مصائب حسینی و مرثیه خوانی بر پا شود.

س ۲۶. گاهی در تعزیه و شبیه خوانی بخش هایی از تاریخ کربلا و اهل بیت علیهم السلام را که سند معتبری ندارند نمایش می دهند، حکم این کار چیست؟

ج. نمایش مطالبی از تاریخ اهل بیت علیهم السلام که مستند به روایتی نیست و در تاریخ ثبت نشده است، وجه شرعی ندارد.

س ۲۷. در آخر مراسم شبیه خوانی برای نشان دادن آتش گرفتن خیمه های اهل بیت (علیهم السلام) در روز عاشورا، چند خیمه را به صورت نمادین آتش می زنند، آیا این کار شرعاً جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

بازیگران تعزیه و پوشیدن لباس زنانه

س ۲۸. استفاده مردان از لباس زنانه در اجرای تعزیه چه حکمی دارد؟

ج. پوشیدن لباس جنس مخالف در اجرای تعزیه خوانی، اگر مفسدهای نداشته باشد، بعید نیست که جایز باشد.

س ۲۹. گاهی برخی بازیگران مرد تعزیه خوان که نقش زنان را اجرا میکنند، پارچه های سیاه را که اندکی شبیه چادر زنانه است، میپوشند؛ حکم پوشیدن این گونه لباسها که صرفاً برای پوشیدن در شبیه خوانی دوخته شده، چیست؟

ج. اشکال ندارد.

اجرای تعزیه توسط زنان

س ۳۰. اجرای تعزیه توسط زنان در نقش بانوان اهل بیت (علیهم السلام) در مجلس مختص خانم ها چه حکمی دارد؟

ج. تعزیه خوانی زنان در مجلس زنانه اگر مشتمل بر حرام نباشد و موجب وهن مذهب نشود اشکال ندارد، ولی بهتر است به جای آن مجالس روضه خوانی برپا کنند.

س ۳۱. اجرای تعزیه توسط زنان در مجالس و اماکن عمومی، بگونه ای که تمام نقش های مردان و زنان اهل بیت (علیهم السلام) را بانوان اجرا می کنند در این نوع مراسم زنان حتی نقش مردان را به گونه ای که شأن و منزلت اهل بیت (علیهم السلام) حفظ شود را اجرا می کنند، این نوع تعزیه خوانی چه حکمی دارد؟

ج. اجرای تعزیه توسط زنان در حضور مردان نامحرم شایسته نیست و اگر مفسده داشته باشد، حرام است.

استفاده از شیپور و طبل

س ۳۲. استفاده از شیپور و طبل و دهل در تعزیه و شبیه خوانی چه حکمی دارد؟

ج. اگر به نحو متعارف و غیرلهوی نواخته شود، اشکال ندارد.

شرایط بازیگران در شبیه خوانی

س ۳۳. آیا افرادی که نقش اهل بیت (علیهم السلام) و بزرگان دین را در تعزیه ها و شبیه خوانی ها اجرا می کنند باید شرایط خاصی داشته باشند یا همه می توانند چنین نقشی را اجرا کنند؟

ج. به هر حال باید به گونه ای باشد که موجب وهن مذهب و هتک حرمت نسبت به حضرات معصومین (علیهم السلام) نگردد.

نوشته های تعزیه

س ۳۴. در مراسم تعزیه و شبیه خوانی افرادی که در نقش مخالفین اهل بیت (علیهم السلام) نقش ایفا می کنند گاه سخنان و رفتارهایی که بی احترامی و اهانت به اهل بیت (علیهم السلام) می باشد را میخوانند و اجرا میکنند و این هم به خاطر نشان دادن چهره واقعی دشمنان اهل بیت (علیهم السلام) است، آیا این نوع خواندن و اجرا کردن، شرعاً اشکال دارد؟

ج. در فرض سؤال اشکال ندارد.

نذورات در تعزیه و شبیه خوانی

س ۳۵. پول هایی که مردم برای اجرای تعزیه و شبیه خوانی می پردازند، آیا اجرا کنندگان این مراسم می توانند مقداری را به عنوان حق اجرا برای خود بردارند؟

ج. اگر در راستای نیت اهداء کنندهگان باشد و یا با رضایت و موافقت بعدی آنها باشد اشکال ندارد.

س ۳۶. در مراسم تعزیه و شبیه خوانی افرادی نقش حضرت ابوالفضل (علیه السلام) و حضرت علی اکبر (علیه السلام) را اجراء می کنند، آیا پول هایی که مردم به نیت نذر و احسان به آنها می دهند متعلق به خود آنهاست؟

ج. این امر بستگی به خود افرادی دارد که نذر می کنند اگر نذر خود اشخاص کرده اند به آنها می رسد و اگر نذر را برای کل مراسم می دهند در همه موارد عزاداری می توانند مصرف نمایند.

---

[۱] . شبیه خوانی: نمایش وقایع حادثه کربلا است که به صورت سنتی در یک مکان ثابت و یا در حال حرکت در مسیرهای عزاداری حسینی انجام می شود.

س ۳۷. در مراسم روضه خوانی و مجالس عزاداری زنان، که در منزل یا حسینیه برگزار می شود، صدای گریه و ناله ی زنان به گوش مردان نامحرم می رسد، آیا شرعاً اشکال دارد؟

ج. اگر مفسده ای نداشته باشد فی نفسه اشکال ندارد.

س ۳۸. آیا حرکت دسته جمعی زنان پشت سر هیأت های عزاداری مردان جایز است؟

ج. اگر مفسدهای نداشته باشد فی نفسه اشکال ندارد.

س ۳۹. مدّاحی مرد در مراسم عزاداری بانوان چه حکمی دارد؟ آیا هم نوایی زنان با مداح مرد اشکال دارد؟

ج. اگر خوف مفسده باشد، باید از آن اجتناب شود.

س ۴۰. در مجالس عزاداری بانوان، بعضی از زنان موهای خود را پریشان کرده و بر سر و صورت خود میزنند، آیا این کار اشکال دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

س ۴۱. در مجالس عزاداری و روضه خوانی برخی از بانوان بجای سینه زدن، بر پای خود می زنند، آیا این سبک عزاداری صحیح است؟

ج. فی نفسه اشکالی ندارد.

س ۴۲. آیا شرکت زنان با حفظ حجاب و پوشش کامل در دسته های سینه زنی و زنجیرزنی جایز است؟

ج. شرکت زنان در دسته های سینه زنی و زنجیر زنی شایسته نیست.

س ۴۳. بر پا کردن مجالس عزاداری در منزل، بدون اجازه و رضایت شوهر چه حکمی دارد؟

ج. به طور کلی استفاده از منزل و آنچه در آن است اگر ملک شوهر باشد باید با اجازه و رضایت او باشد، و در غیر اینصورت اگر منافاتی با وظیفه زن در قبال شوهر نداشته باشد اشکال ندارد.

س ۴۴. حکم شرکت زنان در مراسم عزاداری و سینه زنی و یا خواندن دعاها و زیارت عاشورا در زمان عادت ماهیانه چیست؟

ج. اشکال ندارد، ولی اگر مراسم در مسجد برگزار می شود توقف در مسجد جایز نیست و موقع خواندن دعا از تماس بدن با اسماء متبرکه خودداری کنند.^[۱]

---

[۱] . و از جمله احکام حائض، اینست که - حرام بودن آنچه بر هر محدثی - به حدت اصغر یا اکبر - حرام است بر او نیز حرام است و آن عبارت است از مسّ نام خدای متعال و مسّ نوشته قرآن و همچنین است بنا بر احتیاط واجب مسّ اسامی پیغمبران و ائمه (علیهم السلام) و از جمله احکام حائض این است که - آنچه بر جنب حرام است، بر حائض نیز حرام است و آن عبارت است از خواندن خصوص آیات سجده واجب سوره های عزایم و داخل شدن در مسجد الحرام و مسجد النبی و نیز توقف در مساجد دیگر.

آیین های سنتی و استفاده از علم و علامت^{۱۳} در عزاداری

نقالی و پرده خوانی

س ۴۵. نقالی و پرده خوانی^{۱۴} های مذهبی که زندگی پیامبران و اهل بیت معصومین (علیهم السلام) را از روی نقاشی و تصاویر نمایش داده و اجرا می کنند، چه حکمی دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد ولی بیان مطالب باید مستند به روایتی باشد و یا در تاریخ معتبر ثبت شده باشد. و مشتمل بر حرام نباشد و موجب وهن مذهب نشود.

استفاده از علم در عزاداری

س ۴۶. استفاده از علم و پرچم در مراسم عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) یا قرار دادن آن در مجلس عزا و یا حمل آن در دسته عزاداری چه حکمی دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد، ولی نباید این امور جزء دین شمرده شود.

مراسم علم گردانی

س ۴۷. در ایام عزاداری حضرت ابا عبد الله الحسین (علیه السلام) در برخی مناطق علم گردانی می کنند و جلوی علم نذری می دهند و قربانی می کنند و بعضی از مردم اعتقاد دارند «هر کس علم روی شانه اش بنشیند و او به علم پول ببندد و حاجتش را بخواهد حاجت و نذرش قبول می شود و حرکت علم را نشانه قدرت الهی می دانند» آیا انجام این کارها و این نوع اعتقاد صحیح است؟

ج. حمل کردن علم و پرچم فی نفسه اشکال ندارد ولی نباید این کارها را جزء دین حساب کرد.

تبصره: نذر و قربانی کردن برای اهل بیت علیهم السلام و مصرف آن برای فقراء و عزاداران اشکالی ندارد.

س ۴۸. در برخی مناطق روز تاسوعا و عاشورا افرادی علم بزرگی (پرچم بزرگ) را در دست می گیرند و با حرکات خاص علم را میچرخانند و گاهی این علم را به طرف بعضی از عزاداران می برنند و باعث زخمی شدن آنها می شود و اعتقاد دارند چون این شخص، انسان بدی است و با شک و تردید به علم نگاه کرده است، علم به طرف او رفته و می خواهد او را متنبه کند، و مردم به این حالت جوش آمدن علم می گویند، آیا این نوع عزاداری شرعاً صحیح است؟

ج. حمل عَلم فی نفسہ اشکال ندارد. ولی نباید این امور جزو دین شمرده شود و در صورتی که حمل کنندهی عَلم جراحی بر کسی وارد کند ضامن است.

مراسم نخل گردانی

س ۴۹. در روز عاشورای حسینی در بعضی مناطق کشور مراسم خاصی به نام مراسم نخل برداری (نخل گردانی) و چهل چراغ کشی برگزار می شود، آیا برگزاری این نوع مراسمات از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج. استفاده از آنها در عزاداری فی نفسہ اشکال ندارد ولی نباید این کارها را جزء دین حساب کرد.

مراسم طشت گذاری

س ۵۰. در برخی مناطق پیش از فرا رسیدن ماه محرّم الحرام مراسمی به نام طشت گذاری^[۴] برگزار می کنند، آیا برگزاری این نوع مراسمات از نظر شرعی صحیح است؟

ج. فی نفسہ اشکال ندارد.

علامت و عَلم

س ۵۱. علامتی که در هیئت های عزاداری از آن استفاده می شود، برخی بر این باورند چون شبیه صلیب مسیحیان است استفاده از آن اشکال دارد، حال سوال این است که آیا واقعاً استفاده از آن در هیئت های عزاداری اشکال دارد؟

ج. حمل کردن عَلم و علامت فی نفسہ اشکال ندارد ولی نباید این کارها را جزء دین حساب کرد.

س ۵۲. ساخت و استفاده از علامت هایی که بر روی آن مجسمه ی حیوانات یا شکل های دیگر ساخته و نصب می شود، از نظر شرعی چه حکمی دارد؟

ج. ساخت مجسمه و نقاشی و ترسیم چهره موجودات و لو ذی روح اشکال ندارد. همچنین خرید و فروش و نگهداری نقاشی و مجسمه جایز است. و حمل کردن عَلم و علامت که شامل این شکل هاست فی نفسہ اشکال ندارد ولی نباید این کارها را جزء دین حساب کرد.

س ۵۳. آیا قرار دادن عَلم در مسجد با توجه به اینکه دارای نقش و نگار هست و قسمتی از مسجد را اشغال می کند، جایز است؟

ج. اگر قرار دادن آنها در مسجد با شئونات عرفی مسجد منافات داشته باشد و یا برای نمازگزاران مزاحمت ایجاد کند، اشکال دارد.

س ۵۴. آیا خریدن و استفاده از علم هایی که دارای تزئینات زیاد و گرانبهایی است برای عزاداری حضرت ابا عبدالله (علیهم السلام) جایز است؟ اگر از پول هیئت و نذورات مردمی خریداری شود، آیا شخص خریدار ضامن است؟

ج. اگر این علمها عرفا نشانه ی عزاداری باشد، فی نفسه اشکال ندارد، ولی بهتر است از علائمی استفاده شود که روشنگر و معرفتزا است. مصرف پول هیئت و نذورات، تابع قصد پرداخت کنندگان این پولها است.

س ۵۵. برخی از تکایا و هیئت های عزاداری، علم و علامت هایی را با قیمتهای خیلی زیاد می خردند، آیا خریدن علامت با قیمت های زیاد هر چند مردم با اختیار و با نیت خرید علامت پول بدهند، جایز است؟

ج. اگر این علم و علامتها عرفا نشانه ی عزاداری باشد، فی نفسه اشکال ندارد، ولی بهتر است برای عزاداری از علائمی استفاده شود که روشنگر و معرفتزا است.

بستن پارچه به علم و علامت

س ۵۶. بعضی از مردم به نشانه ی توسل و حاجت گرفتن از اهل بیت (علیهم السلام) پارچه یا قفل به علم و علامت می بندند، آیا چنین کاری جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد ولی نباید آنها را جزء دین دانست.

س ۵۷. آیا هیئت امنای حسینیه یا هیئت می توانند پارچه و دیگر نذورات مردم را که به علم و علامت بسته اند، بفروشند و خرج حسینیه و هیئت کنند؟

ج. تابع نیت نذر کنندگان است اگر برای هیئت یا حسینیه هدیه داده و یا نذر کرده اند اشکال ندارد.

نذر علم و پرچم

س ۵۸. اگر شخصی علم و پرچمی را برای عزاداری سیدالشهداء (علیه السلام) نذر کرده باشد، آیا جایز است مسئولین هیئت یا مسجد و حسینیه از قبول آن خودداری کنند؟

ج. متولی حسینیه و هیأت امناء ملزم به قبول علم و پرچم نیستند.

استفاده از تابوت و گهواره در عزاداری

س ۵۹. ساخت و استفاده از تابوت های شبیه تابوت اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) در مراسم عزاداری که بعنوان نمادی از مراسم تشییع جنازه‌ی آن بزرگواران می باشد، چه حکمی دارد؟

ج. این کار که یادآور مظلومیت اهل بیت علیهم السلام است، فی نفسه اشکال ندارد، ولی نباید این کارها جزء دین بشمار آید.

س ۶۰. درست کردن گهواره به نشانه گهواره حضرت علی اصغر (علیه السلام) و گرداندن آن در بین عزاداران و دریافت نذورات چه حکمی دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد، ولی نباید این کارها جزء دین شمرده شود.

گل مالی کردن

س ۶۱. آیا مالیدن گل به سر و صورت در عزاداری اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) جایز است؟

ج. اشکال ندارد، اما نباید به گونه ای عمل شود که انگشت نما و موجب وهن شود.

س ۶۲. در برخی مناطق به نشانه ی عزا بر روی عزاداران کاه و خاک می ریزند، آیا این کار اشکال دارد؟

ج. اشکال ندارد، اما نباید به گونه ای عمل شود که انگشت نما و موجب وهن شود.

---

[۱]. چوب یا آهن بزرگی است که به صورت افقی بر روی کتف انسان در جلوی هیأت ها و دسته های عزاداری حسینی به عنوان نوعی شعار حمل می شود و بالای آن صفحه های فنی قابل انعطافی وجود دارد که مزین به پر و جواهرات و مجسمه و غیر آنهاست.

[۲]. پرده خوانی، نوعی نمایش مذهبی ایرانی است. که شخصی با عنوان «پرده خوان» از روی تصویرهای منقوش بر پرده، مصایب اولیای دین – بویژه اولیای مذهب شیعه – را با کلام آهنگین روایت می کند.

[۳۶] نخل در این مراسم به معنای تابوت سیدالشهدا شناخته می شود، اسکلت عظیمی از چوب به شکل یک برگ درخت و با آنکه شباهتی به درخت خرما ندارد، به آن نخل می گویند. نخل از کنده قطور درختان با استفاده از هنر باقی مانده از دوران کهن، ساخته شده که دو طرفش را به صورت مشبک، از چوب ساخته و بوسیله چوب های دیگر به هم مرتبط می کنند و دو طرف آن را با آئینه، آرایش می کنند. در دو طرف دیگر بصورت قرینه، پرده سیاهی آویخته می شود که بر روی آن شکل شیر و بدن بی سر آغشته به خون نقاشی یا تکه دوزی شده است. درحالیکه شیر بادهان خود بر آن بدن بوسه می زند و یا باقیمانده ی نوک دشنه ها و نیزه ها را از بدن مطهر خارج می کند. در یک طرف نخل و در وسط آن، شاخه های سرو، بسته می شود که با استفاده از چوب های کوچکی در اندازه های مختلف ساخته شده است این چوبها که بطور منظم و مورب در کنار هم چیده شده اند به شکل درخت سرو در آمده است. چوبهای کنار آن نشان از تعداد تیرهایی است که بر بدن مبارک آن حضرت برخورد کرده است. اطراف نخل با چراغ های رنگارنگ آرایش و پارچه های سیاه بزرگی نیز بر اندام آن کشیده می شود و پس از آنکه بدنه نخل با پارچه سیاه پوشانده شد، روی پارچه ها را شمشیر بندان می کنند و بر روی آن صدها شمشیر و خنجر برهنه طوری می بندند که جلو و عقب نخل پر از شمشیرگشته و هیكل چوبی نخل چنان آراسته می شود که هیبت آن هر بیننده ای را به حیرت وا می دارد.

[۴] . مراسم تشت گذاری، مراسمی است سنتی که مردم عزاداریهای محرم را با آن شروع می کنند تشت های پُر آب را به مراسم عزاداری می آورند و این سنت به پیروی از اقدام امام حسین علیه السلام نسبت به سپاه حر می باشد که در روز ۲۷ ذیحجه، آب مشکها را در تشتها ریخته و تمام لشکر حر و اسبان آنها را سیراب کردند.

پوشیدن لباس سیاه (نماز و غیر نماز)

س ۶۳. آیا پوشیدن لباس مشکی در ایام عزاداری اهل بیت معصومین (علیهم السلام) کراهت دارد؟

ج. پوشیدن لباس سیاه در عزای اهل بیت علیهم السلام مخصوصاً در عزای حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) برای تعظیم شعائر و به عنوان اظهار تأثر مطلوب می باشد و در فرض سوال کراهت ندارد.

س ۶۴. برخی افراد از اول محرم تا آخر صفر به احترام عزای امام حسین (علیه السلام) لباس مشکی می پوشند. آیا این کار با اینکه دو ماه طول می کشد باز امر پسندیده ای بوده و کراهت ندارد؟

ج. پوشیدن لباس مشکی در ایام عزاداری خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام به منظور تعظیم شعائر الهی و اظهار حزن و اندوه موجب ترتب ثواب الهی است، در هر صورت کراهت پوشیدن لباس سیاه در غیر نماز ثابت نیست.

س ۶۵. آیا نماز خواندن با لباس سیاهی که در ایام سوگواری و شهادت اهل بیت (علیهم السلام) پوشیده می شود، مکروه است؟

ج. نماز با لباس سیاه مکروه است و در غیر نماز کراهتش ثابت نیست و پوشیدن لباس سیاه جهت اظهار حزن در ایام سوگواری اهل بیت علیهم السلام مستحسن است.

س ۶۶. آیا لباس سیاه پوشیدن به خاطر از دست دادن عزیزان یا بدون علت، در نماز و غیر نماز کراهت دارد؟

ج. پوشیدن لباس سیاه در نماز مکروه است و در غیر نماز اشکال ندارد.

چاپ اسماء متبرکه بر روی لباس

س ۶۷. آیا چاپ و نوشتن آیات قرآنی و اسمی معصومین (علیهم السلام) بر روی لباس مخصوصاً لباس مشکی، با توجه به اینکه در ایام عزاداری دست و بدن به آن برخورد می کند، جایز است؟ استفاده از این نوع لباس ها چه حکمی دارد؟

ج. چاپ و نوشتن آیات قرآنی و اسمی جلاله و امثال آن اشکال ندارد، ولی بر کسی که به دستش می رسد واجب است که احکام شرعی آنها را رعایت نماید و از بی احترامی و نجس کردن آن خودداری کنند.

س ۶۸. آیا اوصاف الهی و القاب و کنیه پیامبران و چهارده معصوم (علیهم السلام) در حکم تماس با اسم ایشان محسوب می شود؟ (یعنی بدون وضو و غسل نمی شود دست زد)

ج. بهتر است از مس اسماء جلاله و اسمی انبیاء و معصومین علیهم السلام و القاب و کنیه آنها بدون وضو اجتناب شود.

لباس خاص سادات

س ۶۹. بعضی از سادات در بیشتر ایام مخصوصاً در ایام عزاداری شال سبز رنگ به گردن و کمر خود می بندند، آیا بر غیر سادات نیز جایز است از این شال ها استفاده کنند؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

پوشیدن لباس های شاد در ایام سوگواری

س ۷۰. پوشیدن لباس با رنگ روشن و شاد در ایام سوگواری و عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

ج. اگر به قصد توهین و بی احترامی نباشد و عرفاً هم توهین و سبک دانستن محسوب نشود، اشکال ندارد.

س ۷۱. کسی که در روز عاشورا و سایر ایام سوگواری اهل بیت (علیهم السلام) لباس مشکی نمی پوشد آیا این کار بی توجهی و بی احترامی محسوب می شود؟

ج. نفس عمل مذکور بی احترامی نیست.

مجالس عقد و عروسی

س ۷۲. حکم ازدواج دائم و موقت در ماه های محرّم و صفر و ایام شهادت اهل بیت معصومین (علیهم السلام) چیست؟

ج. نفس عمل مذکور اشکال ندارد ولی برگزاری مجالس جشن در ایام سوگواری اهل بیت علیهم السلام اگر به نحوی باشد که عرفاً توهین محسوب شود، جایز نیست.

س ۷۳. آیا مسائل زناشویی در دهه محرم (از اول تا سیزدهم محرم) یا دهه آخر صفر (از شب اربعین تا آخر صفر) یا دیگر ایام شهادت اهل بیت (علیهم السلام) اشکال دارد؟

ج. اشکال ندارد.

س ۷۴. آیا هر نوع شادی کردن هر چند با گوش دادن به سرودهای شاد و موسیقی غیر مبتذل در ماه محرّم و صفر و ایام عزاداری اهل بیت معصومین (علیهم السلام) حرام است؟

ج. شایسته نیست مومنان در ایام عزای پیامبر اعظم (صلی الله علیه وآله) و اهل بیت (علیهم السلام) به شادی پردازند و اگر به گونه ای باشد که عرفاً توهین به حضرات معصومین (علیهم السلام) محسوب شود باید از آن اجتناب شود.

س ۷۵. خندیدن در ماه محرّم و ایام سوگواری اهل بیت (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

ج. سزاوار است در ایام سوگواری اهل بیت علیهم السلام از اظهار شادی پرهیز شود و در صورتی که به گونه ای اظهار شادی کند که عرفاً توهین و سبک شمردن محسوب شود جایز نیست.

آرایشگری و آرایش کردن

س ۷۶. آیا آرایشگر می تواند در ایام عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) مغازه اش را باز کرده و آرایشگری کند؟

ج. فی نفسه حرام نیست.

س ۷۷. آیا آرایش کردن و ابرو برداشتن خانم ها و یا اصلاح و کوتاه کردن موی سر و صورت آقایان در

ایام عزاداری و سوگواری اهل بیت (علیهم السلام) اشکال دارد؟

ج. اگر توأم با معصیت و یا هتک حرمت ایام عزاداری حضرت سید الشهداء علیه السلام نباشد، اشکال ندارد.

س ۷۸. آیا سرمه کشیدن یا حنا و رنگ گذاشتن در ایام عزاداری اهل بیت علیهم السلام جایز است؟

ج. حرام نیست، اما نباید به گونه ای باشد که عرفاً هتک حرمت محسوب شود.

یکی بودن ایام ولادت با شهادت

س ۷۹. هفتم ماه صفر سالروز ولادت امام کاظم (علیه السلام) مقارن است با ایام سوگواری اربعین حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) و نیز سیزده جمادی الاولی میلاد حضرت زینب کبری (علیها السلام) مقارن است با ایام فاطمیّه، در چنین روزهایی وظیفه مومنین چیست؟

ج. شایسته است در این ایام به گونه‌های فضائل و مناقب اهل بیت علیهم السلام و مطالب معرفتزا در منابر و مدیحه سرائی ها مطرح شود که با هر دو مناسبت، تناسب داشته باشد.

مصادف شدن ایام عزا با اعیاد ملی

س ۸۰. در صورتی که ایام عزاداری اهل بیت علیهم السلام با مناسبت های ملی و سنتی مثل شب یلدا و عید نوروز مصادف شود، برگزاری جشن و شادی و مهمانی و پخش شیرینی و تبریک گفتن چه حکمی دارد؟

ج. شایسته نیست مومنان در مناسبت های ملی که با ایام عزای اهل بیت علیهم السلام همزمان شده است، به شادی پردازند و اگر در آن ایام کسی مجلس شادی برپا کند و توهین تلقی شود یا قصد توهین و جسارت داشته باشد حرام است.

س ۸۱. در بعضی مناطق زنان برنامه هایی به عنوان جشن عروسی حضرت فاطمه (علیهاالسلام) یا ولادت اهل بیت (علیهم السلام) برگزار می کنند و در آن مراسم شعرهای شاد و عروسی خوانده و کف می زنند و سپس شروع به رقص می کنند، انجام این امور چه حکمی دارد؟

ج. برگزاری این جشنها و مراسم اگر همراه با ذکر اکاذیب و مطالب باطل نبوده و موجب وهن مذهب نشود، فی نفسه اشکال ندارد. و اما رقص زن برای زنان اگر عنوان لهو بر آن صدق کند مثل اینکه جلسه ی زنانه تبدیل به مجلس رقص شود، احتیاط واجب در ترک آن است، در غیر این صورت هم اگر به گونه ای باشد که باعث تحریک شهوت شده و یا مفسدهای بر آن مترتب شود و یا همراه فعل حرام مانند موسیقی و آواز حرام باشد، حرام است.

س ۸۲. دست زدن همراه با شادی و مولودی خوانی در جشن هایی که به مناسبت ایام ولادت ائمه معصومین (علیهم السلام) و اعیاد وحدت و مبعث برگزار می شود، چه حکمی دارد؟ اگر این جشن ها در مکان های عبادت مانند مسجد و نمازخانه های ادارات و مؤسسات دولتی و یا حسینیه ها برگزار شوند، حکم آن ها چیست؟

ج. به طور کلی کف زدن فی نفسه به نحو متعارف در جشن های اعیاد یا برای تشویق و تأیید و مانند آن اشکال ندارد ولی بهتر است فضای مجالس دینی به خصوص مراسمی که در مساجد و حسینیه ها و نمازخانه ها برگزار می شود، به ذکر صلوات و تکبیر معطر گردد تا انسان به ثواب آن ها برسد.

س ۸۳. ریختن پول و شیرینی بر سر حاضرین در جشنهای ولادت اهل بیت (علیهم السلام) و عید غدیر و مبعث و اعیاد دیگر چه حکمی دارد؟

ج. پاشیدن پول و شیرینی بر سر حاضرین بدون اشکال است بلکه اگر به قصد اظهار شادی و سرور و شاد کردن قلوب مؤمنین باشد، ثواب دارد.

س ۸۴. آیا روضه خوانی و عزاداری در مجالس جشن ولادت اهل بیت (علیهم السلام) صحیح است؟

ج. خواندن مرثیه و عزاداری در جشنهای اعیاد دینی اشکال ندارد.

گریه و اشک

س ۸۵. آیا در مجالس عزاداری اهل بیت علیهم السلام، ناله و شیون کردن و بلند گریه کردن جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

س ۸۶. کسی که در مراسم عزاداری اهل بیت علیهم السلام نمی تواند گریه کند و اشکش هم جاری نمی شود ولی خود را به حالت گریه در می آورد (تباکی)، آیا این حالت از مصادیق دروغ و دورویی محسوب می شود؟

ج. تباکی نسبت به کسی که محزون و ناراحت می باشد دروغ و دورویی محسوب نمیشود.

اموال هیأت

س ۸۷. هیئت امناء برخی مساجد و هیئت های مذهبی برای تأمین هزینه های مسجد و هیئت، افراد را در رودریایی قرار می دهند آیا الزام افراد و تعیین مبلغ مشخص برای تأمین هزینه ها از طرف هیئت امناء جایز است؟

ج. الزام افراد در امور یاد شده جایز نیست.

س ۸۸. باقیمانده اموالی که به عنوان هزینه های مراسم عزاداری حضرت ابا عبدالله (علیه السلام) جمع آوری شده است را در چه مواردی باید استفاده کرد؟

ج. می توان اموال باقی مانده را با کسب اجازه از اهداء کنندگان، در امور خیریه مصرف کرد و یا آنها را برای مصرف در مجالس عزاداری آینده نگه داشت.

س ۸۹. آیا جایز است در ایام محرم و یا ایام دیگر از افراد خیر اموالی را جمع آوری کرده و با تقسیم آنها به سهم های مختلف، قسمتی را به قاری قرآن و مرثیه خوان و سخنران بدهیم و باقی مانده را برای برگزاری مجالس مصرف کنیم؟

ج. اگر با رضایت و موافقت صاحبان اموال باشد، اشکال ندارد.

س ۹۰. آیا هیئت امنای مسجد و هیئت عزاداری می توانند برای مداح و یا سخنران مشهور از پول یا نذورات مسجد و هیئت عزاداری مبالغ بیشتری بپردازند؟ مثلاً برای اجرای یک جلسه مداحی یا سخنرانی دو میلیون تومان بپردازند.

ج. پرداخت بیش از حد متعارف جایز نیست، مگر اینکه اهداء کنندگان رضایت داشته باشند.

موقوفات هیأت عزاداری

س ۹۱. آیا برای تحقق وقف برای حسینیه، مسجد یا برای هیئت عزاداری باید صیغه خاصی خوانده شود؟

ج. در وقف نیت به تنهایی کافی نیست، بلکه انشاء وقف نیز لازم است. فرقی نمی کند انشاء وقف با لفظ و

صیغه خاصی باشد یا هر فعلی که بر این معنا دلالت کند که به آن وقف معاطاتی گویند؛ مثلاً واقف زمینی را به عنوان مسجد بسازد و در اختیار عموم گذارد و گروهی هم در آن نماز بخوانند یا سیستم صوتی برای هیئت عزاداری بخرد و به نیت وقف برای استفاده تحویل هیئت امنای هیئت بدهد، در تحقق وقف کافی است. و صیغه وقف لازم نیست عربی باشد و هر لفظی که دلالت بر انشاء وقف نماید، کافی است.

س ۹۲. ساختمانی که بدون خواندن صیغه وقف بصورت حسینیّه جهت عزاداری و برنامه های دیگر در اختیار مومنین قرار داده شده است، آیا حکم موقوفات را دارد و یا بر ملکیت مالک باقی است؟

ج. ساختمان مذکور پس از آن که به نیت حسینیّه ساخته شد، با برقرار شدن اولین مراسم عزاداری در آن، حکم وقف را دارد اگر چه بنحو معاطات، وقف حسینیّه شده است.

س ۹۳. آیا می توان وسائل تکیه، حسینیّه و هیأت را در حسینیّه و هیأت دیگر استفاده نمود؟

ج. وسایل حسینیّه، تکیه و هیئت، تا زمانی که قابل استفاده در خود آنها باشد باید در همان محل از آنها استفاده شود مگر اینکه احراز شود که وقف آنها به نحو عام بوده یا اهدایی و در اختیار متصدیان باشد یا واقعاً امکان استفاده در آنجا نباشد، که در اینصورت استفاده در حسینه یا هیئت دیگر مانع ندارد.

س ۹۴. در صورتی که متولی امور عزاداری نسبت به موقوفات خیانت کند عزل او بر عهده کیست؟

ج. عزل یا ابقاء متولی با حاکم شرع است.

س ۹۵. کسانی که متولی امور حسینیّه و موقوفات دیگر در زمینه عزاداری هستند آیا ولایت کامل بر امورات و نحوه خرج درآمد ها را دارند؟

ج. متولی باید طبق وقف و مصالح آن عمل کند و هدایای مردم باید در جهتی که برای آن داده شده مصرف شود مگر با علم به رضایت آنها.

س ۹۶. اگر متولی موقوفه ای که برای عزاداری و مانند آن وقف شده است طبق نیت واقف عمل نمی کند و یا خیانت می کند، مومنین نسبت به این تخلف چه وظیفه ای دارند؟

ج. در صورتی که تذکر زبانی مومنین تأثیر ندارد، موارد را بصورت مستند به اداره اوقاف و مقامات بالاتر گزارش نمایند.

س ۹۷. اگر موقوفه عزاداری یا حسینیّه نیاز به تعمیر داشته باشد، آیا اجازه گرفتن از حاکم شرع یا وکیل او واجب است؟

ج. اگر تعمیر، داوطلبانه و تبرّعی (از مال شخصی افراد خیر) باشد، نیازی به اجازه حاکم شرع نیست.

اجاره سیستم صوتی

س ۹۸. سیستم صوتی و بلندگوهایی که معمولاً در مجالس لهو و لعب و عروسی ها استفاده می شود، می توان برای مجالس

عزاداری هم کرایه و اجاره کرد؟ (با توجه به اینکه اجاره سیستم از آنها ممکن است تشویق شغل آنها محسوب شود)

ج. آن دسته از وسایلی که مشترک بین حلال و حرام است اگر برای مقاصد حلال به کار گرفته شوند استفاده از آنها جایز است و در فرض سوال عرفاً کمک به حرام محسوب نمی شود.

استفاده از بیت المال در عزاداری

س ۹۹. آیا استفاده از برق عمومی برای روشنایی تکیه و فضای مکان عزاداری و مانند آن، در کشور اسلامی و حسینی استفاده عمومی و عام المنفعه محسوب می شود و اشکال ندارد؟

ج. اگر با مجوز قانونی باشد، اشکال ندارد، در غیر این صورت جایز نیست و موجب ضمان است.

س ۱۰۰. آیا استفاده از ماشین و وسایل ادارات دولتی در هیئت های مذهبی و مراسم عزاداری اهل بیت علیهم السلام جایز است؟

ج. تصرف در اموال دولتی باید مطابق مقررات باشد. و در غیر این صورت جایز نیست.

س ۱۰۱. اگر افرادی در گذشته از اموال دولتی بر خلاف مقررات چه برای استفاده ی شخصی و چه در مراسم عزاداری و هیئت های مذهبی استفاده کرده اند، تکلیف فعلی آنها چیست؟

ج. هر آنچه از اموال بیت المال که نزد شخص یا هیئت مذهبی باشد اگر باقی است خود آن شیء را و اگر از بین رفته پول آن را باید در صورت امکان به همان اداره برگرداند والا باید به خزانه عمومی دولت تحویل بدهد.

استفاده از آلات موسیقی در عزاداری

س ۱۰۲. استفاده از آلات موسیقی مانند ارگ [۱] و یا سایر آلات موسیقی در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

ج. استفاده از آلات موسیقی، مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود.

س ۱۰۳. استفاده از طبل و سنج، شیپور و دهل در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

ج. اگر به نحو متعارف و غیر لهوی نواخته شود، اشکال ندارد.

س ۱۰۴. برخی اعتقاد دارند لشکریان یزید وقتی اسرای اهل بیت (علیهم السلام) را وارد شهرها می کردند طبل می زدند با این اعتقاد با طبل زدن در مراسم عزاداری مخالفت می کنند، آیا این مطلب صحت دارد؟

ج. صرف آنچه در سؤال آمده مانع طبل زدن نیست.

س ۱۰۵. در جنوب ایران از یک نوع دایره زنگی [۲] در عزاداری ها استفاده می کنند، آیا استفاده از آن در عزاداری جایز است؟

ج. استفاده از آلات موسیقی، مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود.

س ۱۰۶. برای ایجاد نظم در سینه زنی و یا زنجیر زنی از فلوت، ساز و مانند آن استفاده می شود، آیا اشکال دارد؟ و حکم شرکت در این مجالس چیست؟

ج. استفاده از آلات موسیقی، مناسب با عزاداری سالار شهیدان نیست و شایسته است مراسم عزاداری به همان صورت متعارفی که از قدیم متداول بوده برگزار شود.

س ۱۰۷. گروه موسیقی که در مراسم تشییع جنازه شهداء یا افراد نظامی یا اشخاص معروف، آهنگ و موسیقی غم انگیز و عزا می نوازند، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟

ج. اگر به نحو متعارف و غیر لهوی نواخته شود، اشکال ندارد.

س ۱۰۸. حکم تولید، پخش، خرید و فروش و گوش دادن به نوار و سی دی هایی که محتوای آن روضه و مداحی همراه با موسیقی است، چیست؟

ج. اگر همراه با موسیقی لهوی نباشد، اشکال ندارد.

عزاداری و اذیت شدن مردم

س ۱۰۹. آیا عزاداری و سینه زنی و زنجیر زنی در کوچه و خیابان که در خیلی مواقع باعث اذیت و بسته شدن راه برای عابرین پیاده و ماشین ها می شود، اشکال دارد؟

ج. به راه انداختن دسته های عزاداری برای سیدالشهداء و اصحاب او (علیهم السلام) و شرکت در امثال این مراسم امر بسیار پسندیده و مطلوبی است و از بزرگترین اعمالی است که انسان را به خداوند نزدیک می کند، ولی باید از هر عملی که باعث اذیت دیگران می شود و یا فی نفسه از نظر شرعی حرام است، پرهیز کرد.

س ۱۱۰. بعضی از دسته های عزاداری در زمان استراحت مردم و بعضاً تا نیمه های شب همراه با صدای زیاد بلندگو و صدای طبل و نی ادامه دارد، برگزاری و شرکت در این نوع مراسمات چه حکمی دارد؟

ج. باید از هر عملی که باعث اذیت دیگران می شود و یا فی نفسه از نظر شرعی حرام است، پرهیز کرد.

س ۱۱۱. آیا پخش سخنرانی و مداحی و مانند آن، از بلندگوی مسجد و حسینیه جایز است؟

ج. اگر چه اقامه مراسم و شعائر دینی در زمانهای مناسب در مسجد و حسینیه از بهترین کارها و جزو مستحبات مؤکد می باشد، ولی واجب است برگزارکنندگان مراسم و عزاداران تا حد امکان از اذیت و ایجاد مزاحمت برای همسایگان پرهیزند هرچند با کم کردن صدای بلندگو و تغییر جهت آن به طرف داخل مسجد و حسینیه باشد.

س ۱۱۲. اگر برگزاری عزاداری و هیأت های مذهبی در منازل، باعث خالی شدن مساجد و حسینیه ها در مناسبت های مذهبی شود، آیا برگزاری و شرکت در این نوع مراسمات جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

مصرف کفارات و ردّ مظالم برای عزاداری

س ۱۱۳. آیا خرج کردن ردّ مظالم [۳] برای برگزاری مراسم عزاداری جایز است؟

ج. ردّ مظالم مصرفش برای فقر است و مصرف آن در امور دیگر جایز نیست.

س ۱۱۴. حکم خرج کردن کفارات [۴] برای برگزاری مراسم عزاداری و هزینه های مسجد چیست؟

ج. مصرف کفارات فقرا هستند بنابراین در جاهای دیگر نمی توان مصرف کرد.

آسیب زدن به بدن در عزاداری

س ۱۱۵. سیلی زدن به سر و صورت یا کوبیدن سر به دیوار در عزای اهل بیت (علیهم السلام) که در بعضی موارد باعث سرخی و کبودی صورت و بدن می شود، جایز است؟

ج. اگر ضرر قابل توجه برای بدن نداشته باشد و باعث وهن مذهب [۵] نشود، اشکال ندارد.

س ۱۱۶. برخی افراد در زیارتگاه ها و حرم اهل بیت (علیهم السلام) خود را به زمین می اندازند و به صورت سینه خیز وارد حرم می شوند، این عمل چه حکمی دارد؟

ج. این اعمال که به عنوان اظهار حزن و عزاداری ستی و محبت اهل بیت (علیهم السلام) محسوب نمی شوند از نظر شرعی اعتباری ندارند، بلکه اگر منجر به ضرر بدنی قابل توجه و یا وهن مذهب شوند، جایز نمیباشند.

خسارت و ضمانت

س ۱۱۷. اگر مسئول هیأت عزاداری در تهیه امکانات و هزینه های جاری هیأت متحمل ضرر و زیان^[۶] شود، چه کسی ضامن این خسارت ها می باشد؟ و تشخیص این امور بر عهده چه کسی است؟

ج. اگر مسئول هیئت به وکالت صریح از اعضای هیئت، اقدام به تهیه امکانات و هزینه های جاری هیئت نموده، همه اعضای هیئت ضامن خسارت وارده هستند و اگر خسارت وارده در اثر کوتاهی باشد، هر کس که کوتاهی نموده ضامن است و تشخیص آن با اعضای هیئت و عرف است.

فروشنندگان و وسایل و لوازم عزاداری

س ۱۱۸. اسم مبارک اهل بیت (علیهم السلام) را بر روی طبل و لباس های عزاداری چاپ می کنند، ضربه ای که بر طبل می زنند یا زنجیر و دستی که بر روی اسماء متبرکه ای که بر روی لباس چاپ شده می زنند، آیا بی حرمتی محسوب می شود؟

ج. اگر عرفاً ضربه زدن به طبل بی احترامی به اسماء متبرکه محسوب نشود، اشکال ندارد و تشخیص موضوع به عهده مکلف است.

س ۱۱۹. خرید و فروش طبل و آلات موسیقی برای عزاداری اهل بیت معصومین (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

ج. فی نفسه حرام نیست.

س ۱۲۰. حکم تولید و خرید و فروش قمه، تیغ و لوازم دیگری که در عزاداری استفاده می کنند، و معمولاً استفاده از این وسایل موجب وهن مذهب می شود، چیست؟

ج. تولید و خرید و فروش به قصد استفاده در مواردی که موجب وهن مذهب میشود، جایز نیست.

س ۱۲۱. آیا خرید و فروش لوازم عزاداری از جمله پرچم، زنجیر، طبل و مانند آن در پیاده رو جایز است؟

ج. اگر موجب سدّ معبر و یا اذیت دیگران نشود، اشکال ندارد. و اگر قانونی در این زمینه وجود داشته باشد باید رعایت شود.

س ۱۲۲. آیا نگهداری پرچم و پارچه های مخصوص عزاداری در جای کثیف، بی حرمتی محسوب می شود و اشکال دارد؟

ج. اگر عرفاً هتک حرمت محسوب شود جایز نیست و تشخیص موضوع به عهده ی مکلف است.

[۱] . ارگ از سازهای بادی است که نت های آن این ساز از قدیمی ترین سازها در فرهنگ اروپائیان و فارسی و از آلات موسیقی و شبیه پیانو است.

[۲] . دایره زنگی ؛ نام سازی است از خانواده آلات موسیقی کوبه ای . ساختمان این ساز با تفاوتی شبیه دایره است.

[۳] . کلمه مظالم جمع کلمه مظلّمه است، این کلمه از ماده ظلم گرفته شده و از نظر اصطلاح فقهی به اموال و بدهی هایی گفته می شود که انسان از روی ظلم و بی عدالتی از بندگان خدا گرفته و نپرداخته است و مظلّمه عبارت از نوع خاصی از مدیون و مشغول الذمه بودن است و خصوصیت و ویژگی آن به این صورت است که: یا انسان مبلغ مشخصی به فرد معینی مدیون است اما نمی داند کجاست و به او دسترسی ندارد، و یا اینکه می داند که مبلغ معینی مدیون است اما به صورت مشخص، فرد مدیون برایش معلوم نیست که چه کسی است؟ در هر دو صورت فرق نمی کند که علت مدیونی، غصب و سرقت باشد، یا اینکه سبب آن امری مشروع باشد مثلاً از شخصی قرض کند و بعد قرض دهنده را پیدا نکند و امکان دسترسی به او نباشد، و یا می داند از کسی قرض کرده اما نمی داند کی بوده است؟ این معنی کلمه مظلّمه که جمع آن مظالم است. اما حکم آن این است که: مقدار دین مذکور را باید به اشخاص فقیر صدقه بدهد، که اصطلاحاً به این پرداخت صدقه و رد مال به فقیر بابت دین مزبور، رد مظالم گفته می شود.

کفاره^{۱۴}

[۴] در شرع مقدس به عبادت خاصی اطلاق می شود که برای عقوبت افراد، سقوط عقوبت یا تخفیف در آن تعیین شده است. تعیین کفارات در شرع مقدس، در حقیقت تجلی رحمت الهی برای بندگان خود می باشد. هنگامی که شخصی مرتکب عملی **خطا** یا **حرامی** شود، یا توان انجام یک **واجبی** را نداشته باشد، **خدای متعال** با تعیین کفاره در واقع تجلی و رحمت خود را به منصفه ظهور گذاشته، ابدی را برطرف می کند **حرمت** ". مثل کفاره شکستن نذر و قسم و کفاره روزه و...

[۵] . وهن دین و یا مذهب به معنای سبک جلوه دادن دین و مذهب در انظار عمومی دیگر ادیان و مذاهب است. بنابراین، اگر عمل مباح یا مستحبی به گونه‌ای انجام شود که باعث بدبینی جامعه و مردم دیگر ادیان نسبت به دین و یا مذهب شود، حرام است و باید از آن اجتناب شود.

[۶] مثل گران خریدن وسائل و یا خریدن وسائل بی کیفیت و یا فاسد شدن مواد غذایی خریداری شده برای هیئت در اثر کوتاهی.

تربت حسینی

س ۱۲۳. تربت امام حسین (علیه السلام) که برای استشفاء و مهر نماز استفاده می شود به چه محدود های از مرقد مطهر حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) اطلاق می شود؟

ج. آنچه به صورت قطع تربت امام حسین (علیه السلام) است خاکی است که از قبر و آنچه عرفاً ملحق به قبر است (حوالی مرقد مطهر حضرت سیدالشهدا صلوات الله علیه) برداشته می شود.

عزاداری و نماز

س ۱۲۴. آیا گریه کردن برای مصائب اهل بیت (علیهم السلام) در نماز واجب باعث باطل شدن نماز می شود؟

ج. بنا بر احتیاط واجب جایز نیست و بنا بر احتیاط باعث باطل شدن نماز می شود.

س ۱۲۵. در ایام سوگواری اهل بیت (علیهم السلام) گاهی مراسم عزاداری تا یک ساعت بعد از اذان ادامه پیدا می کند، آیا تمام کردن عزاداری اولویت دارد و یا خواندن نماز در اول وقت؟ بعضاً با این بهانه که اگر در وسط عزاداری نماز بخوانیم و بعد به عزاداری ادامه دهیم مردم پراکنده می شوند و مجلس به هم می خورد.

ج. در فرض سؤال نیز نماز اول وقت خواندن مقدم است.

س ۱۲۶. در برخی مناطق مراسم شبیه خوانی و تعزیه خوانی چند ساعت قبل از اذان ظهر شروع می شود و تا چند ساعت بعد از ظهر ادامه پیدا می کند و شرکت کنندگان در این مراسم، نماز ظهر و عصر را در آخر وقت می خوانند، وظیفه ی تماشاگران و برگزار کنندگان چنین مراسمی چیست؟ آیا بی توجهی به نماز محسوب می شود؟

ج. شایسته است طوری برنامه ریزی شود که هنگام اذان نماز اول وقت خوانده شود و بعد مراسم را ادامه دهند همانطوری که خود امام حسین (علیه السلام) در روز عاشورا نماز را در اول وقت خواند.

س ۱۲۷. اگر بعضی از واجبات از مکلف به سبب شرکت در مجالس عزاداری فوت شود مثلاً نماز صبح قضا شود، آیا بهتر است بعد از این در این مجالس شرکت نکند یا اینکه شرکت نکردن او باعث دوری از اهل بیت (علیهم السلام) می شود؟

ج. بدیهی است که نماز واجب، مقدم بر فضیلت شرکت در مجالس عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) است و ترک نماز و فوت شدن آن به بهانه شرکت در عزاداری امام حسین (علیه السلام) جایز نیست، ولی شرکت در عزاداری به گونه ای که مزاحم نماز نباشد ممکن و از مستحبات مؤکد است.

س ۱۲۸. در برخی مساجد بعضی از عزاداران موقع نماز و سخنرانی در بیرون از مسجد جمع می شوند و در نماز و سخنرانی شرکت نمی کنند و فقط در زمان عزاداری به مسجد می آیند آیا این عمل بی احترامی به نماز و سخنران محسوب می شود؟

ج. اگر عرفاً بی احترامی محسوب شود جایز نیست و تشخیص موضوع به عهده ی خود مکلف است.

س ۱۲۹. آیا برپایی نماز جماعت ظهر عاشورا در خیابان یا جایی که باعث بسته شدن راه عبور و مرور مردم و اذیت شدن آنها می شود، جایز است؟

ج. در فرض سؤال جایز نیست. و باید به نحوی نماز جماعت اقامه شود که موجب اذیت مردم نشود.

عزاداری در مراسم مرگ عزیزان

س ۱۳۰. آیا پاره کردن یقه لباس یا چنگ زدن به صورت یا موها را پریشان کردن در مرگ پدر و مادر و فرزندان و خویشان، اشکال دارد؟

ج. جایز نیست انسان در مرگ کسی صورت و بدن خود را بخراشد و به خود لطمه بزند و پاره کردن یقه در مرگ غیر پدر و برادر جایز نیست.

س ۱۳۱. آیا پاره کردن یقه لباس یا چنگ زدن به صورت یا کندن و پریشان کردن مو، در مرگ عزیزان و فامیل کفاره دارد؟

ج. اگر مرد در مرگ زن یا فرزند، یقه یا لباس خود را پاره کند، یا اگر زن در عزای میت صورت خود را بخراشد، به طوری که خون بیاید یا موی خود را بکند، باید کفاره بدهد یعنی یا یک بنده آزاد کند یا ده فقیر را طعام دهد و یا آنها را بپوشاند و اگر نتواند، باید سه روز روزه بگیرد. بلکه اگر خون هم نیاید، بنابر احتیاط واجب به این دستور عمل نماید.

س ۱۳۲. آیا مداحی، روضه خوانی، سخنرانی و شرکت در مراسم کسی که خود کشی کرده، جایز است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

س ۱۳۳. در برخی مناطق هنگام مرگ بعضی از اشخاص، صاحب عزا با هزینه کردن زیاد یا با قرض گرفتن، در عزای عزیزان غذا و خیرات می دهد، آیا تحمل این ضررها برای حفظ عادات و رسوم جایز است؟

ج. اگر غذا دادن از اموال ورثه بزرگسال و با رضایت آنها باشد، جایز است. ولی اگر این کار موجب بروز مشکلات و ضررهای مالی می شود از آن اجتناب شود و اگر انفاق از اموال میت صورت بگیرد، بستگی به نحوه وصیت او دارد و به طور کلی در این گونه امور باید از اسراف و زیاده روی که موجب تزییع نعم الهی می شود پرهیز گردد.

س ۱۳۴. در بین مردم متعارف است که برای مجالس ترحیم و هیئت های عزاداری برای موعظه و آشنایی بیشتر مردم با معارف الهی از یک سخنران روحانی دعوت می کنند، اما گاهی در این نوع مراسمات برنامه سخنرانی را حذف می کنند و مردم از مواعظ و فرمایشات اهل بیت علیهم السلام محروم می شوند، وظیفه مسئولین هیئت و مردم متدین در این موارد چیست؟

ج. شایسته است مسئولان هیئت و مردم متدین از برپا کنندگان مجالس مذهبی بخواهند که هر چه بیشتر از این مجالس در جهت آگاهی مردم نسبت به معارف دینی استفاده شود.

س ۱۳۵. مرسوم است کسانی که فامیل آنها از دنیا می رود تا چهلم ریش و محاسن خود را اصلاح نمی کنند، آیا چنین اعمالی شرعاً صحیح است؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

کار کردن و تفریح در ایام عزاداری

س ۱۳۶. آیا کار کردن در روز عاشورا و تاسوعای حسینی و همچنین ایام شهادت اهل بیت (علیهم السلام) اشکال دارد؟ اگر کسی به خاطر نیاز مجبور به کسب و کار شود، حکم مساله چیست؟

ج. کار در این ایام حرام نیست، لکن شایسته است در این ایام بخصوص در روز عاشورا به عزاداری و شرکت در مجالس اهل بیت علیهم السلام اشتغال داشته باشند و خود را از ثواب بزرگ محروم نسازند.

س ۱۳۷. گاهی امتحانات مدرسه و دانشگاه همزمان با ایام سوگواری اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام یکی می شود، اولویت با درس خواندن است یا با عزاداری؟

ج. موارد مختلف است. بطور کلی مناسب است طوری برنامه ریزی شود که در ضمن پرداختن به درس، از

فیض مجالس اهل بیت علیهم السلام خود را محروم نکند.

س ۱۳۸. آیا انجام تفریح هایی همچون شنا و گردش و تفریح در طبیعت و بازدید از اماکن تاریخی، یا انجام بازی های رایانه ای در ایام سوگواری اهل بیت (علیهم السلام) اشکال دارد؟

ج. اگر به قصد توهین و بی احترامی نباشد و عرفا هم توهین و سبک دانستن محسوب نشود، اشکال ندارد.

عزاداری و گناه

س ۱۳۹. اگر شرکت در عزاداری باعث نگاه به نامحرم یا خودنمایی و گناه های دیگر شود، آیا در این صورت شرکت در عزاداری جایز است؟

ج. شرکت در عزاداری امر بسیار مطلوبی است و باید از انجام گناه اجتناب کند ولی اگر کسی یقین دارد در صورت شرکت در عزاداری نمیتواند خود را از گناه باز دارد تا وقتی که این چنین است نباید شرکت کند.

س ۱۴۰. برخی اعتقاد دارند در عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) ریا کردن اشکال ندارد، آیا این حرف شرعاً صحیح است؟

ج. آشکار و علنی بودن عزاداری اهل بیت علیهم السلام مطلوب است، اما ترتب ثواب منوط به اخلاص در عمل و ترک ریا است.

پول گرفتن برای مداحی

س ۱۴۱. آیا مداح یا روضه خوان می تواند برای مداحی و مولودی اهل بیت (علیهم السلام) پول بگیرد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

س ۱۴۲. آیا پول دادن به مداح و روضه خوان که موقع مداحی و روضه خوانی سخنان و وقایع بی مدرک یا ضعیف را نقل می کند و یا با غنا می خواند، جایز است؟

ج. اگر پول دادن بابت مطالب باطل یا کار حرامی باشد، یا تأیید کار حرام و مطالب باطل محسوب شود، جایز نیست.

س ۱۴۳. پولی که به مداح و روضه خوان در دسته های عزاداری در مسجد یا خیابان می دهند تا مداح برای شفای مریض یا برآوردن شدن حوائج آنها توسل بکنند، این پول متعلق به مداح است یا هیئت؟

ج. تابع قصد و نیت اهداء کنندگان میباشد البته اگر در قرارداد هیئت با مداح شرط خاصی ذکر شده، باید رعایت شود.

خودنمایی و ریا در مداحی

س ۱۴۴. اگر مداح برای گرم کردن مجلس روضه، گریه کند یا حالت گریه به خود بگیرد، آیا این کار ریا محسوب می شود؟

ج. صرف آن ریا محسوب نمیشود.

س ۱۴۵. اگر مداحی با صدای خوب و دلنشین مداحی و روضه خوانی کند یا بدون اینکه از او دعوت کنند، در مجلس روضه برای مصیبت اهل بیت علیهم السلام روضه بخواند، آیا این خودنمایی و ریا محسوب می شود؟

ج. صرف آن ریا محسوب نمیشود.

لعن و نفرین کردن

س ۱۴۶. لعن و نفرین کردن نسبت به مقدسات یا بزرگان دیگر مذاهب، در سخنرانی یا مداحی ها چه حکمی دارد؟

ج. هر گونه گفتار یا کردار و رفتاری که در زمان حاضر سوژه و بهانه به دست دشمن بدهد و یا موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمانان گردد شرعا حرام اکید است.

س ۱۴۷. آیا شرکت در مجالسی که در آن لعن و دشنام به مقدسات سایر مذاهب اسلامی می دهند، جایز است؟

ج. شرکت در مجلسی که باعث تفرقه میان مسلمانان میشود، اگر تقویت یا تأیید آنان محسوب شود، جایز نیست.

مداحی و مولودی همراه با غنا و موسیقی

س ۱۴۸. منظور از موسیقی و غنای حرام چیست؟

ج. به طور کلی هر نوع نوازندگی و خوانندگی که انسان را از خداوند متعال و معنویات و فضائل اخلاقی دور نموده و به سمت بیبندوباری، بیهودگی و گناه و شهوترانی سوق دهد، لهوی بوده و حرام میباشد.

س ۱۴۹. مداحی و مولودی خوانی به سبک آهنگ های غربی و مطرب چه حکمی دارد؟

ج. اگر صدا را طوری در گلو بیندازد که غنا محسوب شود، یعنی صدا همراه با ترجیع و طرب بوده و مناسب مجالس لهو و گناه باشد، خواندن به این صورت و گوش دادن به آن حرام است.

س ۱۵۰. مداحی و مولودی به سبک آهنگ های ایرانی و سنتی که گاه همراه با اشعاری زیبا و فاخر در مدح اهل بیت (علیهم السلام) خوانده می شود، چه حکمی دارد؟ بعضی از مردم معتقدند اگر خواندن به سبک و آهنگ ایرانی و سنتی باشد، اشکال ندارد.

ج. اگر به صورت غنا باشد، یعنی صدا همراه با ترجیع و طرب بوده و مناسب مجالس لهو و گناه باشد، خواندن به این صورت و گوش دادن به آن حرام است و در غیر این صورت اشکال ندارد و فرقی بین ایرانی و غیر ایرانی و سنتی و غیر آن نیست.

س ۱۵۱. اگر مداح یا افراد شرکت کننده در مراسم عزاداری یا مولودی خوانی، نسبت به غنا و لهوی بودن سبک مداحی یا مولودی یا اینکه آیا این نوع خواندن مناسب مجالس اهل بیت (علیهم السلام)

است یا نه؟ شک کنند، چه وظیفه ای دارند؟ و شرکت در این گونه مجالس چه حکمی دارد؟

ج. در فرض سوال وظیفه‌های ندارند و شرکت فی نفسه اشکال ندارد.

س ۱۵۲. اگر مداحی از نحوه ی خواندن و سبک دیگر مداحان تقلید کند، آیا رضایت گرفتن از آنها لازم است؟

ج. لازم نیست.

س ۱۵۳. بعضی از مداحان به دنبال ایجاد سبک های جدید در مداحی و مولودی هستند و بعضاً از سبک های دیگران هم استفاده می کنند، چه شرایط و حدود شرعی در نوع و سبک خواندن در مداحی و مولودی لازم است؟

ج. بطور کلی باید از غنایی بودن و یا تناسب با مجالس گناه داشتن و هر چیزی که عرفاً تناسب با مجالس اهل بیت علیهم السلام ندارد، اجتناب کنند.

س ۱۵۴. استفاده از گروه موسیقی در مداحی و مولودی اهل بیت (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

ج. اگر کیفیت نوازندگی و خوانندگی به صورت حرام باشد یا عرفاً هتک حرمت اهل بیت علیهم السلام محسوب شود، جایز نیست.

س ۱۵۵. اخیراً کلاس هایی با عنوان آموزش موسیقی در مداحی و عزاداری برگزار می کنند آیا برپایی و شرکت در این گونه کلاس ها جایز است؟

ج. استفاده از آلات موسیقی در آموزش مداحی و عزاداری شایسته اهل بیت (علیهم السلام) نیست هر چند از نوع حلال باشد. و باید قداست و مقام اهل بیت (علیهم السلام) مراعات شود.

س ۱۵۶. خواندن قرآن و دعا به سبک آهنگ های موسیقی (سنتی یا خارجی) و یا به همراه موسیقی چه حکمی دارد؟

ج. اگر توهین و بی احترامی محسوب شود یا همراه با موسیقی لهوی باشد حرام است و بطور کلی شایسته نیست قرآن و دعا همراه با موسیقی باشد.

س ۱۵۷. برخی مداحان به خاطر صدای خوبی که دارند در ایام عزاداری و سوگواری اهل بیت علیهم السلام مداحی و روضه خوانی می کنند و در ایام دیگر در مجالس جشن و عروسی خوانندگی می کنند، آیا این روش و کار مداح به خاطر نسبتی که به خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام دارد اشکال دارد؟ و بی حرمتی محسوب می شود؟

ج. صرف آن اشکال ندارد مگر اینکه عرفاً توهین تلقی شود.

ضرر داشتن مداحی

س ۱۵۸. اگر مداحی کردن برای حنجره شخصی ضرر داشته باشد ولی با اعتقاد به اینکه برای اهل بیت علیهم السلام است به مداحی ادامه دهد، آیا از نظر شرعی جایز است؟

ج. اگر ضرر قابل توجه و معتنابه داشته باشد، باید اجتناب کند.

مداحی در مجالس ختم و ترحیم

س ۱۵۹. آیا برای مداح جایز است در مجلس ختم کسی که خودکشی کرده یا ربا خوار است، مداحی کند؟

ج. فی نفسه اشکالی ندارد.

س ۱۶۰. اگر مداح هنگام قرائت قرآن یا روضه خواندن در مجلس ترحیم، نیت اهدای ثواب قرائت قرآن را فراموش کند، آیا می تواند بعد از قرائت نیت را مشخص کند؟

ج. در نیت به زبان آوردن و گذراندن از قلب به طور تفصیل لازم نیست بلکه اگر در همان لحظه از او بپرسند برای چه کسی می خوانی همین قدر که متوجه باشد، کافی است. همچنین میتواند بعداً ثواب عمل مذکور را به فرد مورد نظر اهداء کند.

س ۱۶۱. تعریف و تمجید کردن از شخص فوت شده در مجلس ترحیم در حالی که او را نمی شناسیم و یا می شناسیم ولی در تعریف کردن مبالغه می کنیم، آیا جایز است؟

ج. تا زمانی که به حد دروغ گفتن نرسیده باشد و صرف مبالغه باشد اشکال ندارد.

س ۱۶۲. افرادی قرآن و روضه خواندن در مجالس ترحیم و بر سر قبر را کار همیشگی و یک نوع شغل

برای خود قرار داده‌اند، آیا شغل قرار دادن این قبیل کارها جایز است؟ پول گرفتن به همین خاطر چه حکمی دارد؟

ج. اشکال ندارد.

مداحی بانوان

س ۱۶۳. اگر زنی در مجالس عزاداری بانوان مداحی کند و بداند مردان نامحرم صدای او را می‌شنوند، آیا جایز است؟

ج. اگر خوف مفسده باشد باید از آن اجتناب شود.

س ۱۶۴. گوش دادن به نوارهای مداحی و روضه خوانی زنان، توسط مردان چه حکمی دارد؟ آیا خرید و فروش چنین نوارها و سی دی‌هایی صحیح است؟

ج. اگر باعث تحریک شهوت شود یا مفسده داشته باشد جایز نیست. از نشر این گونه نوارها که معمولاً مفسده دارد اجتناب شود.

س ۱۶۵. آیا مداحی خانم‌ها بوسیله سیستم صوتی که بوسیله آن صدایش جذاب و نازک می‌شود و احتمال دارد نامحرم صدایش را بشنود، جایز است؟

ج. در فرض سؤال اشکال ندارد مگر اینکه احتمال مذکور قابل توجه باشد.

س ۱۶۶. برخی بانوان در کنار مداحی سخنرانی هم می‌کنند با توجه به اینکه برخی از آنها تحصیلات و معلومات لازم و کافی را ندارند، سخنرانی آنها چه حکمی دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد. ولی باید از گفتن آنچه که به آن اطمینان ندارند و یا حجت شرعی ندارند، اجتناب کنند.

س ۱۶۷. آیا شرکت زن در مراسم مذهبی و عزاداری بدون اجازه شوهر جایز است؟

ج. در غیر واجبات، خروج زن از منزل منوط به اجازه شوهر است.

محتوای اشعار و مطالب در مداحی

س ۱۶۸. اشعار و عباراتی مثل «من سگ عباسم» یا «کبوتر حرم منم» یا اشعار و عباراتی مثل این که توسط بعضی از مداحان و عزاداران در مراسم سینه زنی و عزاداری اهل بیت (علیهم السلام) خوانده می شود و گاهی صدای آن حیوان را هم در می آورند، اشکال دارد؟

ج. از هر کلام و کاری که موجب وهن مذهب می شود، باید اجتناب شود و اشعاری خوانده شود که حاوی مطالب صحیح در مقام بلند اهل بیت علیهم السلام و یا مصائب ایشان و نیز زنده کننده اهداف آنها باشد.

س ۱۶۹. مداحان و روضه خوانان در انتخاب و خواندن مطالب و اشعار، چه ملاک و معیار هایی را باید رعایت کنند تا مداحی و روضه خوانی مناسب شان اهل بیت (علیهم السلام) باشد؟

ج. شایسته است از مطالبی که باعث افزایش آگاهی و معرفت به مکتب اهل بیت علیهم السلام میشود استفاده کنند و باید از نقل مطالبی که مستند به روایتی نیست و در تاریخ ثابت نشده است، اجتناب کنند.

غلو و مبالغه

س ۱۷۰. آیا بیان بیش از حدّ مظلومیت امام حسین (علیه السلام) و یارانش و اهل بیت (علیهم السلام) صحیح است؟

ج. بیان مطالبی که در روایات ذکر شده است با شیوه ی مناسب شأن والای آن حضرات، مانع ندارد.

س ۱۷۱. آیا گفتن عباراتی مثل «من علی اللّهی ام» یا «خدای من علی، خدای من حسین» یا «زینب اللّهی ام» در مداحی و روضه خوانی جایز است؟

ج. از هر کلام و کاری که موجب وهن مذهب می شود، باید اجتناب شود و اشعاری خوانده شود که حاوی مطالب صحیح در مقام بلند اهل بیت علیهم السلام و یا مصائب ایشان و نیز زنده کننده اهداف آنها باشد.

س ۱۷۲. طبق آیه ۳۱ سوره توبه^{۱۱} ارباب تنها خداست آیا گفتن «ارباب من حسین» صحیح است؟

ج. این وصف از اوصاف مختص خدای متعال نیست.

س ۱۷۳. استفاده از اشعاری مثل «گرد حرم دویده ام، صفا و مروه دیده ام، هیچ کجا برای من کربلا نمی شود» که در ظاهر مداح می خواهد زیارت امام حسین (علیه السلام) را پرشورتر و مهم تر از یاد خدا و زیارت کعبه نشان دهد و این باعث سوء استفاده برخی ها می شود، آیا گفتن و خواندن این نوع مطالب و اشعار اشکال دارد؟

ج. فی نفسه اشکالی ندارد.

س ۱۷۴. آیا تشبیه و مقایسه برخی شهدای کربلا با شخصیت های ملی مثل تشبیه حضرت حُر با رستم، پهلوان ایران باستان جایز می باشد؟

ج. اگر عرفا توهین و تحقیر محسوب نشود، فی نفسه اشکال ندارد.

زبان حال

س ۱۷۵. آیا بیان زبان حال^[۳] در مداحی ها و روضه ها بصورت اشعار و نثر در مورد اهل بیت (علیهم السلام) جایز است؟

ج. اگر معلوم باشد که زبان حال را بیان میکند و مناسب با شأن اهل بیت علیهم السلام باشد، مانع ندارد.

بیان خواب

س ۱۷۶. بعضی از سخنرانان و مداحان در مراسم روضه و سخنرانی، خواب های مختلفی درباره کرامات و عنایات اهل بیت (علیهم السلام) نقل می کنند، آیا بیان آنها و اعتماد بر این خواب ها جایز است؟

ج. بیان آنها فی نفسه اشکال ندارد ولی بطور کلی خوابها حجت شرعی نیستند و شایسته است معارف دینی با استناد به آیات و روایات معتبر و عقل بیان شود.

س ۱۷۷. گاه برگه هایی در بین مردم پخش می کنند که در آن خوابهایی را نقل کرده و در آخر آن می نویسند؛ «چند بار از روی این برگه نوشته و تکثیر شود یا فلان تعداد برگ کپی و پخش شود اگر این کار را بکنید حاجتتان برآورده می شود و اگر این کار را نکنید حادثه بدی برای شما یا اطرافیان شما اتفاق خواهد افتاد، بی اعتنایی به این نوع نوشته ها چه حکمی دارد؟ و وظیفه ی مومنین نسبت به این نوع خرافات چیست؟

ج. این نوشته ها هیچ اعتباری ندارند.

کتاب، سی دی و نرم افزار

س ۱۷۸. آیا چاپ کتاب مداحی و روضه، بدون اجازه صاحب آن جایز است؟

ج. احوط این است که حقوق مؤلف و ناشر با کسب اجازه از آنان رعایت شود.

س ۱۷۹. تکثیر و رایت (کپی) نوارهای کاست و سیدی های مداحی، قرآن و تواشیح که بر روی آن عبارت «حقوق تکثیر محفوظ است» نوشته شده است، چه حکمی دارد؟

ج. احوط این است که از ناشر اصلی برای تکثیر نوارها و سیدی ها و نسخه برداری از آنها اجازه گرفته شود.

س ۱۸۰. آیا عناوین و نامهای هیئت های عزاداری و موسسات قرآنی، مختص موسسین و اعضای آن است به طوری که دیگران حق نامگذاری به آن نامها را ندارند؟

ج. اگر این نام ها از طرف دولت براساس قوانین جاری کشور به کسی اعطاء شود که زودتر از دیگران درخواست رسمی خود را در این مورد به دولت داده و آن نام به اسم او در پرونده های دولتی ثبت شود، در این صورت اقتباس و استفاده از آن نام توسط دیگران برخلاف مقررات و بدون اجازه ی کسی که نام مذکور به اسم او یا هیئت و موسسه ثبت شده، جایز نیست. و اگر به صورت مذکور نباشد استفاده دیگران از این نامها و عناوین اشکال ندارد.

س ۱۸۱. کپی برداری چند صفحه از کتب مداحی و روضه خوانی برای استفاده در مجالس اهل بیت (علیهم السلام) چه حکمی دارد؟

ج. طبق قوانین مربوط عمل شود.

س ۱۸۲. آیا قوانین و مقرراتی که از طرف سازمان تبلیغات اسلامی و یا مجمع مداحان برای مداحان و مجالس عزاداری وضع و تصویب می شود، رعایت آن واجب است؟

ج. مخالفت با قوانین و مقررات و دستورات دولت اسلامی که به طور مستقیم توسط مجلس شورای اسلامی وضع شده و مورد تأیید شورای نگهبان قرار گرفته اند و یا با استناد به اجازه قانونی نهادهای مربوطه وضع شده اند، برای هیچ کس جایز نیست و در صورت تحقق مخالفت توسط فردی در این خصوص، بر دیگران تذکر و راهنمایی و نهی از منکر لازم است (البته با وجود شرایط نهی از منکر).

س ۱۸۳. آیا تکثیر و خرید و فروش نوار و سیدی های عزاداری و سخنرانی که در آنها مطالب تفرقه انگیز گفته شده، جایز است؟

ج. در فرض سوال که موجب تفرقه ی مسلمانان میشود، جایز نیست.

[۱] اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَ رَهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَ مَا أَمَرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ (توبه / ۳۱)

[۲] . منظور از زبان حال آن است که حالت آن بزرگواران چنین تعبیراتی را اقتضا می کند و این کار به دو شرط جایز است: نخست اینکه، واقعاً این سخنان مناسب چنان حالتی باشد، و دیگر اینکه، معلوم باشد که زبان حال است نه آنچه رخ داده.

نماز و روزه

س ۱۸۴. اگر مداحی هر هفته (معمولاً هر پنجشنبه و جمعه) برای مجلس روزه و ترحیم به شهرها یا روستاهای دیگر که بیشتر از ۵/۲۲ کیلومتر با وطن خود فاصله دارد برود، حکم نماز و روزه اش چیست؟

ج. اگر مداحی عرفاً شغل او محسوب میشود و این سفرها به مدت طولانی مثلاً یک سال ادامه دارد، در سفرهای شغلی در مبدأ، مقصد و بین راه، نماز تمام و روزه صحیح است و اگر بین سفرها ده روز یا بیشتر یک جا ماند، در اولین سفر شغلی بعد از ده روز نماز شکسته است و در سفرهای بعدی شغلی نماز تمام است و چنین شخصی در سفرهای غیر شغلی حکم مسافر را دارد.

س ۱۸۵. افرادی که به عنوان مداح با کاروانهای زیارتی عتبات عالیات، به کربلا مشرف می شوند، در صورت نبودن روحانی، آیا می توانند برای اهل کاروان امام جماعت شوند و یا پاسخگوی مسائل شرعی آنان باشند؟ (با این فرض که حمد و سوره او صحیح باشد و آشنا به مسائل شرعی باشد)

ج. با وجود دسترسی به روحانی به غیر روحانی اقتدا نکنند و در صورت عدم دسترسی، اقتدا به غیر روحانی واجد شرایط اشکال ندارد.

خمس

س ۱۸۶. پولی که به خاطر مداحی و روزه خوانی گرفته ام، آیا خمس به آن تعلق می گیرد؟

ج. اگر تا سر سال خمسی باقی بماند، خمس آن واجب است.

مداحی کردن در حال جنابت

س ۱۸۷. آیا مداحی کردن در حال جنابت جایز است؟ و آیا بی حرمتی به اهل بیت (علیهم السلام) محسوب می شود؟

ج. به شرطی که محرمات جنابت رعایت شود مثل وارد نشدن در حال جنابت به مسجد، اشکالی ندارد. و اگر قصدش بی احترامی نباشد، اشکال ندارد.

نذر صحیح

س ۱۸۸. مردم همیشه مخصوصاً در ایام محرم و سوگواری اهل بیت (علیهم السلام) نذورات زیادی می کنند، نذر شرعی باید چه شرایطی داشته باشد؟

ج. برای انعقاد نذر شرعی باید شرایط ذیل مراعات شود:

۱. صیغه ی نذر را - به زبان عربی یا ترجمه‌ی آن - به زبان جاری کند، مثلاً بگوید «برای خدا برعهده ی من است که اگر فلان حاجتم برآورده شد، روز عاشوراء مجلس روزه برپا کنم.»

۲. چیزی را که نذر میکند انجام دهد یا ترک کند، باید از جهتی رجحان داشته باشد، پس چنانچه بجا آوردن و ترک آن مساوی باشد، نذر صحیح نیست.

۳. کاری را نذر کند که انجام آن برایش ممکن باشد.

۴. نذر کننده باید مکلف و عاقل باشد و با اختیار نذر کند.

اگر زن به همراه شوهرش باشد بنا بر احتیاط واجب با اذن شوهر نذر کند، اگر چه در مورد اموال خودش نذر کند.

س ۱۸۹.

امکان نداشتن عمل به نذر

س ۱۹۰. اگر کسی به خاطر ضعف مالی توانایی انجام نذر را نداشته باشد، آیا قرض و وام گرفتن برای ادای آن لازم است؟

ج. اگر مشقت ندارد باید قرض کند.

س ۱۹۱. اگر کسی نذر کند که در فلان روز روزه بگیرد اما به خاطر مریضی یا ضعف بدنی روزه گرفتن در آن روز زحمت و مشقت زیاد داشته باشد، وظیفه چیست؟ آیا باید در وقت دیگری که امکان روزه گرفتن برایش وجود دارد، روزه بگیرد؟

ج. باید قضای آن را به جا آورد.

س ۱۹۲. کسی که نذر کرده در روز تاسوعا و عاشورا روزه بگیرد، اگر بعداً بفهمد که روزه گرفتن در روز عاشورا مکروه است، آیا نذرش صحیح بوده و عمل به نذر واجب است؟

ج. اگر با شرایط شرعی نذر کرده، عمل به نذر واجب است.

س ۱۹۳. اگر زنی نذر کرده ده روز پشت سرهم روزه بگیرد و در این ده روز صد رکعت نماز بخواند و مسجد محله را تمیز کند، اگر در زمان عمل به نذر عادت ماهانه شود، نسبت به نذر خود چه وظیفه ای دارد؟

ج. اگر نذر زمان معینی دارد در مورد روزه و بنابر احتیاط واجب در مورد نماز باید بعداً قضا کند ولی نظافت مسجد قضا لازم ندارد. ولی اگر نذر زمان معینی ندارد باید در زمان دیگر بجا آورد.

س ۱۹۴. اگر کسی نذر کند که چهل روز پشت سر هم مجلس روزه یا ختم قرآن در منزل خود برگزار کند، در صورتی که نتواند ۴۰ روز را پشت سر هم برگزار کند، آیا می تواند به هر مقدار از این چهل روز را توانایی دارد بجا آورد؟

ج. در فرض سوال که نمیتواند طبق نذر عمل کند تکلیفی ندارد.

س ۱۹۵. اگر در یک مسجد یا یک حسینیه چند نفر همزمان نذر روزه داشته باشند و با توجه به محدود بودن زمان و وجود روزه های زیاد آیا می توان به نیت نذر روزه چند نفر یک مجلس روزه را برگزار کرد؟

ج. در فرض سوال اگر صیغه ی نذر نخوانده باشند، مانع ندارد، اما اگر صیغه ی نذر خوانده باشند و قصد هر یک روزه ی مستقلی بوده است، هر کدام بتواند طبق نذر عمل کند واجب است و اگر نتواند طبق نذر عمل کند، تکلیفی ندارد.

س ۱۹۶. آیا نذر کردن شمع برای شام غریبان حضرت اباعبدالله (علیه السلام) صحیح است؟

ج. در حال حاضر که روشنائی اماکن مذهبی با برق تأمین می شود نذر شمع وجهی ندارد و شرعاً صحیح نیست.

عوض کردن نذر

س ۱۹۷. بعضی از مردم وقتی نذر می کنند صیغه نذر را چه به عربی یا غیر عربی نمی خوانند و فقط نیت انجام آن را می کنند، آیا می توانند زمان و مکان نذر یا حتی نوع آن را تغییر دهند؟

ج. در فرض سؤال تغییر و تبدیل مانعی ندارد.

س ۱۹۸. اگر شخصی برای عزاداران امام حسین (علیه السلام) گوسفندی نذر کند، آیا می تواند پول آن را به فقیر بدهد یا با کمک چند نفر یک گاو بخرند و قربانی کنند؟

ج. اگر صیغه نذر را خوانده باید مطابق آن عمل کند و الا مانعی ندارد.

س ۱۹۹. نذورات و احساناتی که مردم می دهند گاهی محدود به مصرف آن در روزهای خاصی مثل تاسوعا و عاشورا می کنند اگر پول و غذا اضافه بماند آیا می توان در جای دیگر یا روزهای آینده استفاده کرد؟

ج. باید پول یا غذا را به صاحبش برگردانند یا برای استفاده در مکان یا روزهای دیگر اجازه بگیرند و اگر برگرداندن یا اجازه گرفتن ممکن نیست، باید در نزدیکترین مورد به نیت نذر کننده و اهداء کننده مصرف

شود.

فراموش کردن نذر

س ۲۰۰. اگر کسی نذر کرده ولی خصوصیتی از نذرش مثل مقدار، محل و زمان ادای آن را فراموش کند، چه تکلیفی دارد؟

ج. چنانچه نذر صحیح منعقد شده باشد بنا بر احتیاط واجب در صورت محدود بودن موارد احتمال، و نداشتن عسر و حرج، همه آنها را انجام دهد.

س ۲۰۱. کسی یقین دارد نذر کرده، ولی فراموش کرده چه چیزی را نذر کرده است، چه وظیفه ای در قبال نذر خود دارد؟

ج. چنانچه نذر صحیح منعقد شده باشد بنا بر احتیاط واجب در صورت محدود بودن موارد احتمال، و نداشتن عسر و حرج، همه آنها را انجام دهد.

س ۲۰۲. اگر کسی شک کند که اصلاً نذر کرده است یا نه؟ یا نذری که کرده به صورت شرعی بوده یا نه، چه تکلیفی دارد؟

ج. تکلیفی ندارد.

مصرف نذر

س ۲۰۳. از محل نذورات و هدایای مردمی لوازمی از قبیل دیگ، ظروف و وسائل پذیرایی جهت استفاده در حسینیه خریداری شده است و ما اطمینان داریم اکثر افراد نذر کننده صیغه شرعی نذر را نمی دانند و نخوانده اند، آیا استفاده از وسائل مذکور در خارج از حسینیه برای استفاده شخصی مثل عروسی و مجالس ترحیم در قبال پرداخت پولی جهت کمک به حسینیه، جایز است؟

ج. جایز نیست، مگر اینکه رضایت اهداء کنندگان را احراز کنند.

س ۲۰۴. پول، قربانی و دیگر کالاهایی که مردم برای هیئت عزاداری و حسینیه نذر می کنند، آیا مسئولین حسینیه و هیئت می توانند با توجه به نیازهای ضروری دیگر، بخشی یا همه گوشت قربانی را فروخته و در هزینه های هیئت و حسینیه یا در جاهای دیگر مثل کمک به مستمندان مصرف کنند؟

ج. نذورات و هدایای هیئت باید در همان جهتی که نذر کننده یا هدیه کننده گفته و نیت کرده، مصرف شود.

س ۲۰۵. افرادی برای احسان دادن در هیئت عزاداری برنج و گوشت نذر کرده اند اگر برنج بیشتر از گوشت باشد آیا می توان مقدار اضافی برنج را فروخت و گوشت یا وسایل مورد نیاز احسان را تهیه کرد؟

ج. نذورات و هدایا باید در همان جهتی که نذر کننده یا هدیه کننده گفته و نیت کرده، مصرف شود. و اگر شخص نذر کننده صیغه شرعی نذر را نخوانده باشد می توان با اجازه او کالای نذری را تعویض کرده و یا در امور دیگر مصرف کرد.

س ۲۰۶. جمع آوری نذورات با استفاده از علم گردانی یا گهواره گردانی چه حکمی دارد؟ تکلیف پول هایی که از این راه بدست آمده، چیست؟

ج. اشکال ندارد و باید در امور مربوط به مجلس روضه مصرف شود.

وظیفه ورثه نسبت به نذر میّت

س ۲۰۷. اگر شخصی در زمان حیات خود نذری کند، آیا بعد از فوت او بر ورثه واجب است به آن نذر عمل کنند؟

ج. موارد مختلف است. اگر نذر کرده مالی را در راه خدا بدهد، چنانچه قبل از دادن آن مال در راه خدا از دنیا برود باید آن مال را ورثه در راه خدا بدهند.

تبرک جستن از نذری

س ۲۰۸. برخی اعتقاد دارند خوردن غذای نذری ثواب دارد آیا این اعتقاد از نظر شرعی صحیح است؟

ج. استحباب آن ثابت نیست البته اگر برای اهل بیت علیهم السلام نذر شده باشد از باب انتساب به آن بزرگواران و به قصد تبرک مطلوب است.

س ۲۰۹. نذورات و احسان هایی که برای اهل بیت (علیهم السلام) می دهند، آیا تبرک جستن از آنها برای شفای بیمار و مانند آن جایز است؟

ج. اشکال ندارد.

استفاده از نذرهای مشکوک

س ۲۱۰. در ایامی مثل ماه محرم، افراد زیادی نذری می دهند اگر نسبت به حلال و حرام الهی بی مبالا باشند یا دارای درآمد حرامی باشند و یا اهل خمس نباشند، آیا می توان از نذری های آنها استفاده کرد؟

ج. اگر یقین به حرام بودن نذری که استفاده میکنند ندارد، استفاده اشکال ندارد.

خرافات و نذر

س ۲۱۱. در بعضی مناطق درخت هایی وجود دارد که برخی از مردم اعتقاد خاصی به آنها دارند و آن درخت ها را مقدس می دانند، برای حاجت گرفتن و شفا یافتن مریض، برای آن نذر می کنند یا نخ و تکه پارچه هایی به آن گره می زنند و عده ای درختان مزبور را متعلق به اهل بیت (علیهم السلام) می دانند، آیا این نوع اعتقاد و رفتارها صحیح است؟ سوزاندن و یا از بین بردن چنین درختانی به عنوان مبارزه با خرافات چه حکمی دارد؟

ج. باید از اعتقادات و رفتارهای که مستند به دلیل شرعی یا عقلی صحیحی نیست، اجتناب شود و وظیفه ی شما آگاه کردن دیگران و ارشاد و نهی زبانی است.

س ۲۱۲. بعضی از مردم اعتقاد دارند هر کار خیری را که در خواب ببینند یا حتی دیگران برای او ببینند باید طبق آن عمل کنند، مثلاً اگر در خواب قربانی می کنند یا مجلس روضه برگزار کرده اند حتماً باید در عالم بیداری طبق آن عمل کنند، آیا این اعتقاد و عمل کردن طبق این خوابها صحیح است؟

ج. خواب حجت شرعی نیست و انسان باید به وظایف شرعی خود عمل کند و رضایت خدا و اهل بیت علیهم السلام را جلب نماید. و اموری از قبیل قربانی کردن و برگزاری مجلس روضه امور پسندیده و مستحبی هستند که به خاطر خواب دیدن واجب نمی شوند.

زیارت عاشورا

س ۲۱۳. آیا جایز است در زیارت عاشورا به جای صد لعن و صد سلام، یک لعن و سلام بخوانیم؟

ج. به قصد رجاء اشکال ندارد.

س ۲۱۴. اگر به جای صد لعن و صد سلام در زیارت عاشورا، یک بار خوانده شود و در اول آن عبارت « مائة مرة » گفته شود، آیا کفایت از صد لعن و صد سلام می کند؟

ج. به قصد رجاء اشکال ندارد.

س ۲۱۵. آیا در سجده آخر زیارت عاشورا مراعات کردن شرایط سجده؛ اعم از بر زمین گذاشتن اعضای هفت گانه و گذاشتن مهر و رو به قبله بودن و... لازم است؟ نحوه سجده در حال حرکت و داخل ماشین چگونه است؟

ج. لازم نیست و در حال حرکت میتواند با اشاره سجده کند.

حدیث کساء

س ۲۱۶. آیا حدیث شریف کساء را که از حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) نقل شده، حدیث معتبری می دانید؟ و آیا نسبت دادن آن در حالت روزه به حضرت زهرا (سلام الله علیها) اشکال دارد؟

ج. اگر نسبت دادن آن به صورت حکایت و نقل از کتابهایی باشد که آن را نقل کرده اند، اشکال ندارد.

ذکر مصیبت در بین دعا

س ۲۱۷. برخی مداحان در بین خواندن دعا و زیارت، روضه و مصائب اهل بیت (علیهم السلام) را می خوانند و گاهی باعث از دست رفتن مفاهیم دعا و اذیت مردم بخاطر طولانی شدن دعا می شوند، وظیفه مداح و مردم چیست؟

ج. مناسب است دعا و زیارت به همان نحوی که نقل شده خوانده شود و شایسته نیست جلسات دعاء به گونه ای باشد که موجب خستگی و اذیت شرکت کنندگان گردد.

بی احترامی به دعا

س ۲۱۸. گوش دادن به دعا و روضه، داخل ماشین و موقع رانندگی یا هنگام کار کردن، آیا بی توجهی و بی حرمتی محسوب می شود؟ چون معمولاً توجه کامل و دائمی به همه دعا و روضه نیست.

ج. موارد مختلف است. اگر عرفاً بیاحترامی محسوب شود باید از آن اجتناب شود.

تکرار برخی الفاظ دعا

س ۲۱۹. آیا تکرار کردن برخی قسمت های دعا اشکال دارد؟ و آیا بدعت محسوب می شود؟

ج. تکرار اشکال ندارد، ولی در دعای مأثور اگر بخواهد به قصد ورود دستور آن از معصومین علیهم السلام بخواند باید به همان نحو که وارد شده بخواند.

وقایع غیرمعتبر و مشکوک

س ۲۲۰. در بعضی از هیأت‌های مذهبی مصیبت‌هایی خوانده می‌شود که مستند به مقتل معتبری نیست و از هیچ عالم یا مرجعی هم شنیده نشده است و هنگامی که از خواننده مصیبت از منبع آن سؤال می‌شود، پاسخ می‌دهند که اهل بیت (علیهم السلام) اینگونه به ما فهمانده‌اند و یا ما را راهنمایی کرده‌اند و واقعه کربلا فقط در مقاتل نیست و منبع آن هم فقط گفته‌های علما نمی‌باشد بلکه گاهی بعضی از امور برای مدّاح یا خطیب حسینی از راه الهام و مکاشفه مکشوف می‌شود، سؤال من این است که آیا نقل وقایع از این طریق صحیح است یا خیر؟ و در صورتی که صحیح نباشد، تکلیف شنوندگان چیست؟

ج. نقل مطالب به صورت مزبور بدون اینکه مستند به روایتی باشد و یا در تاریخ ثابت شده باشد، وجه شرعی ندارد مگر آنکه نقل آن به عنوان بیان حال به حسب برداشت متکلم بوده و علم به خلاف بودن آن، نداشته باشد و تکلیف شنوندگان نهی از منکر است به شرطی که موضوع و شرایط آن نزد آنان ثابت شده باشد.

س ۲۲۱. برخی مداح‌ها و روضه‌خوانها در مراسم عزاداری، با بیان این مطلب که اهل بیت (علیهم السلام) در این مجلس حضور دارند قصد دارند فضای معنوی مجلس را بیشتر کنند، آیا بیان این گونه مطالب صحیح است؟ و وظیفه مؤمنین در برابر این اظهارات چیست؟

ج. اگر مقصود توجه و حضور معنوی اهل بیت علیهم السلام باشد اشکال ندارد. و شایسته است از طرح مطالبی که باعث شبهه میشود، پرهیز شود.

س ۲۲۲. اگر کسی در مجلس روضه و سخنرانی ادعا کند که با امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ارتباط دارد، وظیفه مداح و مومنین در این موارد چیست؟

ج. چنین ادعایی اعتبار ندارد و وظیفه‌ی مومنین در زمان غیبت امام علیه السلام رجوع و تبعیت از عالمان بزرگ، آگاه و متعهد اسلامی است.

حضرت قاسم (علیه السلام)

س ۲۲۳. با توجه به اینکه محققین زیادی برخی جریانات مربوط به حادثه قیام حضرت ابا عبد الله (علیه السلام) از قبیل جریان عروسی حضرت قاسم (علیه السلام) را رد کرده‌اند آیا بیان این جریان در مداحی و روضه‌ها جایز است؟

ج. نقل مواردی که مستند به روایتی نیست و یا در تاریخ ثابت نشده است، وجه شرعی ندارد.

س ۲۲۴. در برخی مناطق در روز هفتم محرم مراسم عروسی حضرت قاسم (علیه السلام) را با درست کردن حله عروس و حنا گذاشتن و... برگزار می کنند، آیا برگزاری این گونه مراسم شرعاً صحیح است؟

ج. سزاوار است در ایام عزای حضرت سیدالشهداء سلام الله علیه و اصحاب بزرگوار آن حضرت، مجالس وعظ و ارشاد و ذکر مصائب حسینی برپا شود و از نسبت دادن مطالبی که مستند معتبری ندارد به آن حضرات اجتناب شود.

حضرت رقیه (سلام الله علیها)

س ۲۲۵. با توجه به اینکه بین محققین و مورخین در مورد حضرت رقیه (سلام الله علیها) به عنوان دختر سه ساله امام حسین (علیه السلام) اختلاف است، آیا زیارت قبر آن حضرت در دمشق و برگزاری مراسم روضه و عزاداری برای ایشان از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج. اشکال ندارد.

تصاویر منسوب به اهل بیت (علیهم السلام)

س ۲۲۶. تهیه و خرید و فروش تصاویر منسوب به پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) و امیرالمومنین و امام حسین (علیهم السلام) و سایر اهل بیت (علیهم السلام) برای نصب آنها در مساجد، حسینیه و مراکز دولتی چه حکمی دارد؟

ج. این کار فی نفسه از نظر شرعی اشکال ندارد به شرط اینکه مشتمل بر اموری که از نظر عرف، اهانت و بی احترامی محسوب می شود نبوده و با شأن آن بزرگان منافات نداشته باشد.

ایام فاطمیّه

س ۲۲۷. چه روزهایی مناسب است به عنوان ایام فاطمیّه (سلام الله علیها) رعایت شود؟

ج. مناسب است علاوه بر روز شهادت (۱۳ جمادی الاول و ۳ جمادی الثانی) چند روز از ایام متصل به آن را به حسب عرف منطقه به عنوان ایام حزن و عزای صدیقه کبری (سلام الله علیها) مراعات کنند.

س ۲۲۸. آیا برپایی مراسم عزاداری در ایام فاطمیّه در مناطقی که برادران اهل سنت هم در آنجا زندگی می کنند، منافات با وحدت میان مسلمین دارد؟

ج. نفس برپایی مراسم و ذکر فضائل حضرت صدیقه ی طاهره سلام الله علیها منافاتی با وحدت ندارد و باید از توهین به مقدسات برادران اهل سنت اجتناب شود.

محرم و صفر

س ۲۲۹. روزه گرفتن در روز تاسوعا و عاشورا چه حکمی دارد؟

ج. روزه روز عاشورا مکروه است و روزه تمام روزهای سال، غیر از روزهای حرام و مکروه، مستحب است و روزه گرفتن در روز تاسوعا مستحب است.

س ۲۳۰. در بعضی مناطق مردم در فصل تابستان با این اعتقاد که قضیه کربلا در فصل تابستان بوده و همچنین برای درک بیشتر گرما و عطش و گرسنگی حضرت سید الشهدا (علیه السلام) و اصحاب باوفایش در این فصل و در گرمای هوا عزاداری می کنند، آیا این نوع اعتقاد و عزاداری صحیح است؟

ج. برگزاری مراسم در تابستان اشکال ندارد؛ ولی اعمال روز عاشورا باید در دهم محرم باشد.

عید الزّهراء (سلام الله علیها)

س ۲۳۱. چند سالی است بعضی از مردم و هیأت‌های مذهبی نهم ربیع الاول را بعنوان عید الزهرا جشن می گیرند و بعضاً در این مراسمات به مقدسات دیگر مذاهب توهین می کنند، آیا برپایی و شرکت در این گونه مراسمات جایز است؟

ج. هرگونه گفتار یا کردار و رفتاری که در زمان حاضر سوژه و بهانه به دست دشمن بدهد و یا موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمین شود جایز نیست.

س ۲۳۲. برخی افراد در روز جشن نهم ربیع الاول هر کاری که دلشان بخواهد انجام می دهند و برای توجیه کارهایشان به حدیث «رفع القلم»^{۱۱} استناد می کنند، آیا انجام هر کاری در این روز شرعاً جایز است؟

ج. بین این روز و روزهای دیگر نسبت به تکالیف شرعی تفاوتی نیست.

س ۲۳۳. با توجه به اینکه محبت و ارادت نسبت به اهل بیت (علیهم السلام) و پیروان ایشان و بغض و دشمنی نسبت به دشمنان آنها، از فروع دین است، آیا برخورد و مقابله با برخی مراسمات مثل جشن نهم ربیع الاول که ممکن است خلاف وحدت اسلامی باشد و دستاویز و بهانه‌های برای دشمنان اسلام شود، اشکال دارد؟

ج. اگر مراسم به گونه ای باشد که موجب تفرقه میان مسلمانان میشود یا حدود شرعی در آن مراعات نمیگردد، باید با آن برخورد و مقابله شود.

اماکن مقدسه

س ۲۳۴. آیا برای حسینیه احکام مسجد جاری می شود؟ یعنی کسانی که عذر شرعی دارند می توانند وارد حسینیه شوند؟

ج. حسینیه حکم مسجد را ندارد و کسی که عذر شرعی دارد می تواند وارد آنجا شود.

س ۲۳۵. آیا حرم امام زادگان حکم مسجد را دارند؟

ج. حرم امام زادگان حکم مسجد را ندارند.

س ۲۳۶. گاهی برخی افراد در هنگام ورود دسته های عزاداری به مسجد یا حسینیه با کفش وارد می شوند، چنین عملی شرعاً چه حکمی دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

---

۱۱. اعتقاد دارند در این روز قلم تکلیف از شیعیان برداشته شده و آنان در این ایام هیچ گونه تکلیفی ندارند و هر کاری که بخواهند می توانند انجام دهند و از گناهان آنان بواسطه خشنودی ائمه معصومین (صلوات الله علیهم اجمعین) بویژه شادی قلب حضرت زهرا (سلام الله علیها) صرف نظر می شود.